

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Elli üçüncü İçtima

21.7.1337 Perşembe

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	316,317	4. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm kasap Ahmedoğlu Süleyman'la Hacı Mehmedoğlu Mehmed hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	317
2. — Azayı kiram muamelâtı	333	5. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Bezircinin Ali ile rüfekası hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	317
1. — Mebuslardan bâzılarına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararları	333,338	6. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Saraç Hacı Durmuşoğlu Mustafa hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	317
3. — İkinci defa reye konmuş olan kanun lâyihası	317	7. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Dedebaşızade Alioğlu Mehmed hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	317
1. — Muafiyeti Askeriye Vergisi hakkındaki kanun lâyihası	317,341,342	8. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Kadınhanlı Hacı Musaoğlu Rıza ve arkadaşları hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	317
4. — İntihaplar	317	9. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Etekli Sâlihoğlu Seyid ve arkadaşları hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	317
1. — Memurin Muhakemat Encümen ve heyetindeki münhaller için yapılan intihabın neticesi	317,333,334,338		
5. — Tezkereler	317		
1. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Bayramlı Hacı Musaoğlu Rıza ile rüfekâsı hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	317		
2. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Cumralımın Kâmil'in ve Atanın İbrahim'in evrakı hükmiyelerinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	317		
3. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Konya'nın Polatlar mahallesinden Hacı Hüseyinin Seyid ve rüfekâsı hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	317		

	Sayfa	Sayfa
6. — Mazbatalar	318	
1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Afganistan Hükümeti arasında akdolan Muahedenamenin tasdikine dair kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatası	318:321,333,343	334
2. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Sovyet Rusya Hükümeti arasında akid ve imza olunan Muhadenet Ahitnamesinin tasdikine dair kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatası	318,321:333,333,344:345	339
3. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Sovyet Rusya Hükümeti arasında münakit Üsera Mukavelenamesinin tasdiki hakkında kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatası	318,334:338,338,345:346	
7. — Muhtelif evrak	334	
1. — İstanbul'da Esirgeme Derneği		334
Reisliğinden, orduya bir bayrak hediye edildiğine dair tezkere		334
8. — Sualler ve cevaplar		339
1. — Ankara Mebusu Hacı Mustafa Efendinin, teslise tâbi kura ahalisinin âşar borçlarına dair sual tahriri ve Maliye Vekili Hasan Beyin tahriri cevabı		339
2. — İzmit Mebusu Sırrı Beyin, Yunan askeri tarafından tahrib edilmiş olan İzmit livasının imarı için ne düşünüldüğüne dair sual tahriri ve Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin tahriri cevabı		339
3. — Konya Mebusu Arif Beyin, Maliye Vekâletinde ihdas edilmiş olan memuriyetlere dair sual tahriri ve Maliye Vekili Hasan Beyin tahriri cevabı		340:341

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 2,30

REİS — Reisisani Dr. Adnan Beyefendi

KATIPLER : Mahmud Said Bey (Muş), Haydar Bey (Kütahya)

REİS — Efendim; celseyi açıyorum. Zaptı sabık hulâsası okunacak. (Zaptı sabık hulâsası okundu.)

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Faik Beyefendinin tahtı riyasetlerinde iğti- ma edilerek zaptı sabık hulâsası aynen kabul ve Karahisar Mebusu Nebil Efendi hakkında tatbik edilmiş olan ihtar cezası refolundu. Karesi Mebusu Vehbi Beyle rüfekasının şüheda eytamının himayesine dair teklifi Maarif ve Dahiliye encümenlerine, Abdürrahman Lâmi Efendinin hizmeti maksure erbabından mücaz talebi ulumun tabur ve alay imamlıklarında istihdamlarına dair teklifi Şeriye ve Müdafaai Milliye

encümenlerine, Aydın Mebusu Mazhar Beyin muhacirinin emvali metrükeden istifade edebilmelerine dair teklifi Dahiliye, Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine, Anteb Mebusu Yasin Beyin Rumkale isminin (Halfeti) ye tebdiline dair teklifi Dahiliye Encümenine, Kozan Mebusu Fikret Beyin Miralay Merhum Nâzım Beyin validesine maaş tahsisine dair teklifi Lâyiha Encümenine, Maraş Mebusu Arslan Beyle rüfekasının Maraş idadisi Riyaziye muallimi merhum Hayrullah Efendi ailesine hidematı vatanıye tertibinden maaş tahsis edilmesine dair teklifi Muvazenei Maliye Encümenine havale olundu. İçel Mebusu Sami Beyin cepheye azimetine müsaade olunmasına dair tahriri kabul edildi. Bedeli Nakdi Kanunu tâyini esami ile tekrar reye vaz'olundu. Bilâhara Şûrayı Devle-

tin heyeti umumiyesiyle memurin muhakematını rüyet edecek olan heyetlere intihabolunan zevattan ihrazı ekseriyet edenlerin esamisi tebliğ ve ihrazı ekseriyet edemiyenlerin yerine yeniden intihap icra edilerek teneffüs için celse tatil olundu. Ekseriyet hâsıl olmadığundan ikinci celse küşadedilememiştir.

Reisisani	Kâtip	Kâtip
Dr. Adnan	Mahmud Said	Haydar

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında mütalâa var mı? Zaptı Sabık hulâsası kabul edildi.

3. — İKİNCİ DEFA REYE KONMUŞ OLAN KANUN

1. — Muafiyeti Askeriye Vergisi hakkında Kanun

REİS — Tâyini esami ile geçen içtimada ikinci defa reye konan Muafiyeti Askeriye hakkındaki Kanunda 189 zat reye iştirak etmiş, 178 kabul, 11 ret vardır. Binaenaleyh on bir rey redde karşı 178 reyle Kanun kabul edilmiştir.

4. — İNTİHAPLAR

1. — Memurin Muhakemat Encümeni ve Heyetindeki Münhaller için yapılan intihabın neticesi

REİS — Sonra, Memurin Muhakematı heyetleri için vukubulan intihabatın neticesini arz edeceğim, efendim.

On beş kişilik heyet için vukubulan intihaba 169 zat iştirak etmiş. İbrahim Süreyya B. (Saruha) 90, Halil B. (Ertuğrul) 85, Muhiddin Baha B. (Bursa) 88, Hamid B. (Biga) 85, rey almışlar.

Efendim bu hesapça ancak bu dört zat ihrazı ekseriyet etmişler. Zaten dört zat intihabedilecekti. Binaenaleyh bu intihap da hitam bulmuştur.

Efendim dokuz kişilik olacak encümene 205 zat reye iştirak etmiş. Ethem Fehmi B. (Menteşe) 85 rey kazanmış, o halde bu intihap neticelenmemiştir. Celse nihayetinde onun için bunu tekrar edeceğiz.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Reis Bey, Şûrayı Devlet intihabatı olduğu için intihabat ağır gidiyor.

REİS — Efendim Divanı Riyasetin bâzı arkadaşların mezuniyetleri hakkında kararları var.

MUSTAFA NECATİ B. (Saruhan) — Reis Bey, bu intihap iki defa icra edilmiştir. Bu üçün-

cü olacaktır. Binaenaleyh bu ekseriyeti izafe ile olacaktır efendim.

REİS — Efendim tabii intihabolduğu zaman arz ederim.

5. — TEZKERELER

1. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Bayramlı Hacı Musaoğlu Rıza ile rüfekası hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

2. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Çumralının Kâmil'in ve Atanın İbrahim'in evrakı hükmiyelerinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

3. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Konya'nın Polatlar mahallesinden Hacı Hüseyinin Seyid ve rüfekâsı hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

4. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Kasap Ahmedoğlu Süleyman'la, Hacı Mehmedoğlu Mehmed hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

5. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Bezircinin Ali ile rüfekası hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

6. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Saruç Hacı Durmuşoğlu Mustafa hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

7. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Dedebaşızade Alioğlu Mehmed hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

8. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Kadınhanlı Hacı Musaoğlu Rıza ve arkadaşları hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

9. — *Hiyaneti Vataniyeden mahkûm Eteklî Salıhoğlu Seyid ve arkadaşları hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Efendim, Adliye Vekâletinden mevut bu evrakı hükmiyeyi Adliye Encümenine gönderiyoruz.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Efendim Meclisi Âlinizin ruznamesinde Afganistan Devleti ile akdettiğimiz Muahede ile Rusya Şûralar Devleti ile akdettiğimiz iki muahede var. Bunların müstacelen ve takdimen müzakeresini teklif ediyorum. (Bugün alınmıştır, daha tetkik edilmedi sadaları)

REİS — Teklifi reye koyacağım.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Reis Bey usulü müzakere hakkında söyleyeceğim. Bu lâ-yihaları elimize şimdi aldık. Bu mesele hayati bir meseledir. Gayet mühimdir. Binaenaleyh hiç olmazsa birkaç gün tehir edelim. Tetkik edelim (Gürültüler)

SALİH Ef. (Erzurum) — İstirham ediyorum. Bunu henüz almışız, tetkik edemedik, harçte kalan bizim gibi arkadaşlar da anlamamıştır. Bir defa okuyalım, anıyalım da ondan sonra müzakere edelim.

REİS — Efendim Hükümetin teklifi vechile bu muahedelerin takdimen ve müstacelen müzakeresini kabul edenler el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim muahede ve mukavelename müzakereleri Heyeti Aliyenizde sık sık vukubulur bir şey değildir. Bunun ayrıca müzakere usulü vardır. Bu hususta Nizamnamei Dahilinın mevaddı mahsusası var, müsaade buyurursanız o mevaddı mahsusayı bir kere okuyalım.

Madde 76. — Kanunu Esasinin yedinci maddesi mucibince tasdikleri Meclisi Mebusanın müsaadesine mütevakkıf bulunan Muahedatın tasdikı talebini mutazammın levayihı kanuniyenin Meclise takdimi halinde muahedenin mevaddı reye vaz'olunamayacağı gibi metni hakkında tadilât dahi teklif edilemez.

Birinci müzakere esnasında muahedenin maddeleri hakkında vukubulacak itiraz lâ-yihanın encümenine iadesini talep suretinde olmak icabeder.

İtirazı mezkûr badelmüzakere heyetçe nazarı mütalâaya alındığı takdirde encümenine havale olunur.

Encümen berayı tasdik kendisine havale olunan tekliflerin heyeti mecmuası hakkında bir takrir tanzim eyler. İşbu takrir tabı ve tevzi olunmak icabeder. Encümen takririnde lâ-yihai kanuniyenin kabul, ret veya tehirine karar verir. Tehir kararı berveçhiâti esbabı mucibeyi ih-

tiva eder. (Meclisi Mebusan muahedenin filâm ve filân maddeleri (bâdii tehir mevat tamamen tahrir olunmalıdır) hakkında Hükümetin nazarı dikkatini celbederek tasdikine muktazi maddesini tehir eyler. »

İşbu muahedat hakkında müstaceliyet kararı ita edildiği halde encümen tadilât teklifi hakkındaki takririni itiraza uğramıyan mevaddın müzakeresi akibinde takdim eder.

Madde 77. — Meclisi Mebusanın kabulüne muallâk olarak Hükümetçe akdedilen mukavelât ile bunların tasdikı talebini mutazammın levayihı kanuniye hakkında dahi maddei sabıkada ki usule tevfiiki hareket olunur.

REİS — Bu maddelere göre tevfiiki hareket edeceğiz.

6. — MAZBATALAR

1. — *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Afganistan Hükümeti arasında akdolan ahitnamenin tasdikine dair kanun lâ-yihası ve Hariciye Encümenî mazbatası*

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine
4 . VII . 1337

Türkiye ve Afganistan hükümetlerinin salâhiyettar murahhasları arasında 21 Cemaziyelevvel 1339 ve 1 Mart 1337 tarihinde Moskova'da akit ve imza edilen muahedename sureti musaddakası olbaptaki lâ-yihai kanuniye sureti musaddakası rapten takdim kılınmıştır. İfayı muktezasiyle neticesinin işarına müsaade buyurulmasını rica ederim.

İera Vekilleri Heyeti Reisi ve
Müdafaai Milliye Vekili
Fevzi

Bismillâhirrahmanirrahîm

Devleti âliyei Türkiye ve Afganistan, kendilerinin revabıtı samimiyei kalbiye ile yekdiğerine merbut, bir emel ve maksadı mukaddes ile mütehassis, maddi ve mânevi menafii âliyei müşterekei tammeye malik buldukları, Devleteyni Müşarünileyhimadan birinin saadet ve felâketinin diğeri için saadet ve felâketini mucibolacağı kanaat ve imaniye Şark Âleminin devri teyakkuz ve intıbah ve istihlâsın başladığının

kemali memişükran ile görüldüğü şu anda ezminei mâziyedeki gibi irtibatsız ve münferit kalmalarının artık mümkün olamayacağına ve uhdelerine birtakım vazai fi tarihîyenin müte-rettibolduğunun zaruretine hükmederek bir vücudun âzası gibi tarafeyinden birine gelecek reneç ve âzardan diğer tarafın müteessir ve müteazzi olacağını tabii gören bu iki kardeş devlet ve millet beyinlerinde öteden beri cayigir olan vahdeti mâneviye ve ittifakı tabiiyi sahai siyasiyeye nakliyle ittifakı maddi ve resmî haline kalp ve umum Şark'ın âtii mesudu namına bir mükaddimetülhayır olmak üzere aralarında teyemmünen bir ittifak muahedenamesi akdeylemeye karar vermişler ve bu husus için Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti tarafından Hükümeti Müşarünileyha âzasından umuru İktisadiye Vekili (Nazırı) Yusuf Kemal ve Umuru Maarif Vekili (Nazırı) Doktor Rıza Nur Beyler ve Devleti Aliyei Afganistan tarafından sefiri fevkalâdei murahhası Cenabı Celâletmaap General Muhammed Veli Han murahhas tayin olunmuşlardır. Murahhaseyni müşarünileyhim salâhiyetnamelerinin badelibraz yolunda ve muntazam olduğunu görerek mevaddı âtiyeyi kabul eylemişlerdir.

MADDE 1. — İlâmaşaallah bir hayatı müstakil süren Türkiye Devleti en samimî ve vicdani revabit ile merbut bulunduğu Devleti âliyei Afganistan'ı mânâyı hakikiî tammiyle müstakil tanımayı bir fârize bilir.

MADDE 2. — Tarafeyni âliyeyi âkıdeyn bütün Şark milletlerinin âzadi ve hürriyeti kâmilaye ve hakkı istiklâle mâlik olduklarını ve bunlardan her milletin bizatihi ve arzu ettiği her hangi bir usul ve tarzı idarei hükümet ile kendisini idarede muhtar olduğunu Buhara ve Hiyve devletlerinin istiklâlini tasdik eder.

MADDE 3. — Devleti aliyei Afganistan, asırlardan beri İslâmîyete rehberlik ve hizmetini bergüzide ifa etmiş olan ve âlemi hilâfeti elinde tutan Türkiye'nin bu bapta muktedabiha olduğunu bu münasebetle de tasdik eder.

MADDE 4. — Tarafeyni âkıdeyinden biri, Şark'ı istilâ veya istismar siyasetini takibeden her hangi eperyalist bir devlet tarafından diğerine vâkı olacak tecavüzü bizzat kendine vâkı

olmuş addederek vesaiti mevcude ve mümkünesiyle def eylemeyi kabul eder.

MADDE 5. — Tarafeyni âkıdeyinden her biri diğerinin hali ihtilâfta bulunduğu üçüncü bir devletin menafiine muvafık veya tarafı diğer âkıdın menafiine muzır hiçbir muahede ve mukavelei düveliyeyi akdeylememeyi ve her hangi bir devletle muahede akdedeceği zaman evvelce diğer tarafı haberdar eylemeyi taahhüdeyler.

MADDE 6. — Tarafeyni akıdeyin aralarındaki münasebatı iktisadiye ve ticariyelerinin ve şehbenderlik muamelâtının tanzimi için lâzım gelen mukavelâtı ayrıca akdedecekler ve şimdiden merkezlerine sefir göndereceklerdir.

MADDE 7. — Tarafeyni akıdeyin iki memleket arasında muntazam ve hususi postalar ihdas ederek vaziyeti siyasiyeleriyle maarif, ticaret ve sair ahval ve vaziyetten, her nevi ihtiyacat ve arzularından müteakabilen ve en seri bir surette yekdiğerine malûmat vereceklerdir.

MADDE 8. — Türkiye Afganistan'a harsen yardım, muallim ve zâbit göndermeyi ve bu heyeti muallimin ve Zübbatın lâakal beş sene hizmette kalmasını ve müddeti mezkûrenin inkızasında Afganistan talebettiği takdirde tekrar bir heyeti muallime göndermeyi taahhüdeder.

MADDE 9. — Bu muahedename asgari bir müddet zarfında tasdik edilecek ve o andan itibaren meriyülahkâm olacaktır.

MADDE 10. — Bu muahedename iki nüsha olarak Moskova'da tanzim ve tarafeyin murahhasları tarafından imza ve teati edilmiştir.

Bu muahede bin üç yüz otuz dokuz sene hiyeriyesi cemaziyelâharının yirmi birinci gününe müsadif 1337 senesi Martın birinci Salı günü imza edilmiştir.

Veli Sefiriülfevkalâde Dr. Rıza Nur Yusuf Kemal

Türkiye - Afganistan Muahedenamesi hakkında lâiyhai kanuniye sureti

MADDE 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Afganistan Hükümeti arasında bin üç yüz otuz yedi senesi Martın

birinci günü âkîd ve imza olunan Muahedename Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

MADDE 2. — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur.

Bâlâdaki kanuna merbut Türkiye - Afganistan Muahedenamesinin berayı tasdik Büyük Millet Meclisine sevki İcra Vekilleri Heyetinin 3 Temmuz 1937 tarihindeki içtimaında karar girilmiştir.

İcra Vekilleri Heyeti

Reisi ve Müdafaai

Milliye Vekili
Fevzi

Adliye Vekili
Refik Şevket

Hariciye Vekili
Yusuf Kemal

Maarif Vekili
Hamdullah Subhi

İktisat Vekili
Mahmud Celâl

Şeriye Vekili
Fehmi

Dahiliye Vekili
Namına

Refik Şevket
Maliye Vekili

Hasan Hüsnü
Nafia Vekili

Ömer Lütfi
Sihhiye Vekili

Refik

Erkân Harbiyei Umumiye

Vekâleti Vekili

Fevzi

Hariciye Encümeni mazbatası

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

1 Mart 1937 tarihinde Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Afganistan Hükümeti arasında akit ve imza olunan Muahedename encümenimizce bittetik bilittifak kabul ve Heyeti Umumiyyeye sevk olunmuştur.

14/Temmuz/1937

Hariciye Encümeni Reisi Mazbata Muaharriri

Ahmed Muhtar

Kâtip

Kozan

Dr. Fikret

Âza

İzmir

Mahmud Esad

Veliyüddin

Âza

Çorum

Fuad

Âza

Bursa

Operatör Emin

REİS — Buyurun, Yusuf Kemal Bey.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. —

Efendim, Muahedenin muhteviyatı hakkında hiç tafsilâta girişmiyeceğim. Sureti akdine dair bir iki söz söyleyeceğim.

Bekir Sami Beyle biz birinci gidişimizde Moskova'da daimî bir Afgan sefiri görmüş, aynı zamanda kendisiyle muahedeyi imza ettiğimiz Muhammed Veli Han'la müşerref olmuştuk. O zaman gerek Muhammed Veli Han, gerek Afgan Sefareti ve gerek Afganlı namına kim gördükse cümlesi bizi göz yaşlarıyla karşılamışlar ve tarafeyn arasında münasebatın resmî bir surette de teessüsünü şiddetle arzu etmişlerdir. Buraya avdetim zamanında bunu arkadaşlara arz ettim. Vukubulan davet üzerine Moskova'ya giderken arkadaşım Doktor Rıza Nur Beyefendi ile bana bu bapta icrayı müzakereye ve icabederse bir muahede akdine salâhiyet verdiler. Oraya gittik, Muhammed Veli Han, Afganistan'ın istiklâlini başka devletlere tebliğe memur ve o devletlerle istediği muahedeleri akde salâhiyettar idi. Rusya ile akdettikleri muahedenameyi imza etmek üzere idiler, bir iki güne kadar Moskova'dan müfarekat edeceklerdi. Biz bu fırsatı ganimet bildik, kendilerine dedik, böyle böyle arzular izhar edilmmişti. Bu arzular Büyük Millet Meclisinin ve umum Türk Milletinin arzusuna tamamiyle muvafıktır. Onun için sizinle her vakit, her şey akdine salâhiyettarız ve hazırız, kendileri de bir müsvedde getirmişlerdi. Ona mukabil arkadaşım Doktor Rıza Nur Beyefendi tarafından gördüğünüz muahede müsveddesi yapıldı. Aramızda geçen müzakereden sonra muahede müsveddesini götürdük. Murahhas tarafından (Bismillâhırrahmanirrahimden) başlanılarak ve ağıyarak okunarak ve fâtîha ile hitam verilerek bir harfini değiştirmeksizin olduğu gibi kabul edilmiştir.

Tasdikınıza arz edilen surette imza edilmiştir. (Çok güzel sesleri)

REİS — Efendim, heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı?

ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Yalnız iki büyük kardeş ve müstakil devlet arasında ilk defa olarak Muahede akdolunuyor. Bunu dua ile tahtim edelim. (Muvafık sesleri)

SIRRI B. (İzmit) — Efendim, müstahzar dualar bu esasa tevafuk etmez, binaenaleyh bunu düşünerek söylemek icabeder, ona göre dua edilsin.

BİR MEBUS Bey — Efendim, kabul edilsin, akibinde dua edilsin.

REİS — Efendim, usulü yerine getirmek için bendeniz müzakerâtın kifayetini reye koyu-

yorum. Müzakereyi kâfi görenler el kaldırsın. (Kâfi sadaları) Kâfi görülmüştür.

Türkiye - Afganistan Muahedenamesi hakkında Kanun

MADDE 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetiyle Afganistan Hükümeti arasında 1337 senesi Martının birinci günü akit ve imza olunan Muahedename Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

REİS — Efendim, madde hakkında söz isteyen yok. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Madde kabul edilmiştir. •

MADDE 2. — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Heyeti umumiyesini tâ-yini esami ile şimdi reyî âlinize arz edeceğim.

(Dua okundu.)

2. — *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetiyle Sovyet Rusya arasında akit ve imza olunan Muhadenet Ahitnamesinin tasdiküne dair kanun lâiyhası ve Hariciye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim, ikinci Muahedenin müzakeresine başlıyoruz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti Kalemî Mahsus Müdiriyeti

Karar No: 1042 Ankara, 6.VII.1337

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Türkiye ile Rusya beyninde 16 Mart 1337 (1921) tarihinde Moskova'da akit ve imza olunan Muhadenet Ahitnamesi sureti musaddakası olbaptaki lâiyhai kanuniye sureti musaddakasına raptent takdim kılınmıştır. İfayı muktazasiyle neticesinin işarına müsaade buyurulmasını rica ederim, efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Müdafaaî Millîye Vekili Fevzi

Zeyil : 1 (A)

Türkiye'nin Şimali - Şarki hududu berveği âti tesbit olunmuştur.

(Rus Erkânî Harbiyesinin 1/210 000 mikyasında (bir pus beş verst) lik haritasına nazaran) Karadeniz sahiline Sarp (Sarpe) karyesi -

Karaisalvar dağı (Kara Chalvar) (5,014) ve Maradidi «Maradidi» karyesinin şimalinde Çoruh'u kateder - Sabaur «Sabaour» karyesi şimali - Hadiz - Meta dağı «Khedismta - (7,052) - Kavakibe dağı «Kva - kibé» Kavtareti karyesi «Kavtaréti» - Medzibna «Metzybna» dağının hattı taksimi miyahı - Gerat Kesun dağı «Gerat - Kessoun» (6,468) - Korda dağı «Korda» (7,910) hattı taksimi miyahını takiben Karabet Şavşetski «Karabeète Chavchetsky» dağı zirvesinin kısmı garbisinden eski Artvin kazasının hududu idariyei kadimesine vâsıl olur - Şavşetski dağı hattı taksimi miyahından geçerek Sarıçay (Karaisalı) (8,478) dağına vâsıl olur - Kiviralski boynu «Kviralsky» - buradan eski Ardahan kazasının hududu idariyei kadimesine Kannı dağına «Kanny» gelir. - Oradan Şimale teveccüh ile Tilil «Tlil» (Gımani) «Grmany» (8,357) dağına vâsıl olur - aynı Ardahan hududunu takiben Badelâ «Badela» karyesinin Şimali Şarkisinde Poskov «Poskhov» çayına vâsıl olur ve Çançak «Tchanchakh» karyesinin Şimaline kadar bu ırmağı Cenuba doğru takibeder. - Orada bu ırmağı terk ile hattı taksimi miyahı takiben Eribyanbaşı «Airribian - Bachi» dağına (8,512) vâsıl olur - Keltepe «Kelletapa» (8,463) ve Harmantpe (9,709) dağlarından geçer - Kasris - Seri «Kasris - Seri» (9,681) dağına gelir - Oradan Kura «Koura» nehrine kadar Karzamet «Karzamete» çayını takibeder - badehu Kartanekev «Kartanakev» karyesinin Şarkına kadar Kura nehri talvegini takip ve orada Karaoğlu (7,259) dağının hattı taksimi miyahına geçerek nehri mezkûru terk eder - badehu Kazapın «Kazapine» gölünü ikiye ayırarak (7,580) noktasına ve oradan Gökdağa (9,152) vâsıl olur - Üçtepelere (9,783) - Tayakale «Tayakala» (9,716) - (9,065) noktası orada eski Ardahan sancağı hududunu terk eder ve Büyük Akbaba «Bol. Akh - baba» (9,973) dağlarına geçer - (8,828) - (8,827) - (7,602) - İbiş köyünün şarkına geçerek (7,518) râkımına ve badehu Kızıldaşa vâsıl olur. (7,439) -- (7,490) - Novikiziltaş «Novi - Kizildach» köyü (Kızıldaş) - Karamehmet'in garbindan geçerek Camuşbu (*) «Djamouchbou» çayına vâsıl olur. (Dilâver, B. Kımly «Délâvére, B. Kumly» Tihnis «Tikhnis»

(*) Camuşbu çay ismi 1889 tarihli tabıda işaret edilmemiştir.

köylerinin Şarkında kâin (Vartanlı «Vartanly» ve Başsuragel «Bach Chouraguéle» köylerinden ve salıfüzükir ırmağı takiben (Kalalı) nin «Kalaly» şimalinde Arpaçay ırmağına vâsil olur - oradan mütemediyen Arpaçay talvegini takip ile (Aras'a) gelir. - Aras talvegini Aşağı-karasu mansabına kadar takibeder.

(Tenbih) — Şurası mukarrerdir ki, hudut salıfüzükir irtifaların hattı taksimi miyahından geçer.

Zeyil : 1 (B)

(A) Zeylinde irae edildiği üzere hattı hududun Arpaçay ve Aras'ın talveg hatlarında kaldığı lâiyki ile takarrür ettiğine nazaran Türkiye Hükümeti yalnız istihkâmat hattını halihazırdaki (Gümrü - Erivan) demiryolunu şimdiki güzergâhından Arpaçayı mıntakasında sekiz verstlik bir mesafeye ve Aras mıntakasında mezkûr demiryolundan dört verstlik bir mesafeye çekmeyi taahhüt eder.

Marûlbeyan manatıki tahdit eden hatlar Arpaçayı mıntakası için birinci fıkranın (A) ve (B) bentlerinde ve Aras mıntakası için ikinci fıkrada berveçhiâti irae edilmiştir.

1. Arpaçay mıntakası :

A) Vartanlı'nın Cenubu Şarkisinde - Uzun kilisenin Şarkında - Bazıyar «Boziar» Dağı (5,096) - (5,082) - (5,047) Karmirvank'ın «Karmir Vank» Şarkında - Üçtepe (5,578) - Arazoğlu'nun Şarkında - Ani «Ani» nin Şarkında - İneköy (Enikei) in Garbında Arpaçay'a vâsil olur.

B) (5,019) rakımının Şarkında Arpaçayı yeniden terkeder ve doğruca (5,481) e gider - Kızılfula'nın dört buçuk verst Şarkında - Bocalı (Bodjali) nin Şarkında 2 verst - badehu Digorçayı «Digor - Tchai» ırmağı - Düzgeçit köyüne kadar bu ırmağı takiben doğruca Karabağ harabelerinin şimaline giderek Arpaçay'ına vâsil olur.

2. Aras mıntakası :

Süleymanköy (Diza) ve Karabağ Alican arasındaki hattı müstakim.

Bir taraftan Gümrü - Erivan demiryolu, diğer taraftan işbu demiryolundan itibaren dört ve sekiz verstlik mesafelerde kasredilen hatlarla (Bu aralık hatları mezkûr mıntakadan hariçtir.) tahdid edilen mıntakalarda Türkiye Hükümeti hiçbir nevi istihkâmat inşa etmemeyi ve munta-

zam kıtaat bulundurmamayı taahhüt eder. Ancak mezkûr manatıki nizam ve emniyet ve idare kıtaatı bulundurmamak hakkını muhafaza eder.

Zeyil 1 : (S)

Naheivan arazisi :

Ararat istasyonu - Saraybulak Dağı (8,071) - Kemulu Dağı «Kemoulu» (8,839) (8,930) - (3,080) - Sayat Dağ «Sayat» (7,868) Kurtkulak «Kouirt Koulak» «Kiourt Koulag» karyesi - Gamessur dağ (Kamessour) (8,160) (8,022) Kuki dağ «Kuki» (10,282) ve eski Naheivan kazasının hududu idariyei Şarkiyesi. .

Yusuf Kemal Jorj Çiçerin
Dr. Rıza Nur Celâl Korkmazof
Ali Fuad

Türkiye - Rusya Muhadenet Ahitnamesi

Milletlerin uhuvveti esasını ve akvamın kendi mukadderatını serbestçe tâyin etmek hakkını tanımakta müttehit olan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetiyle Rusya Şûraları Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti tevessü ve istilâ siyasetine karşı olan mücadelelerindeki tesanütlerini ve iki milletten birine vâkı olan müşkülâtın diğerinin vaziyetini de vahîm kılacağını bilmüşahede aralarında daima münasebati muhadetetkâranenin ve her iki milletin menafii mütekalibesine müstenit devamlı ravabıtı dostanenin caygir olmasını görmek arzusuyla mütehassis olarak bir muhadenet ve uhuvvet ahitnamesi akdine karar vermişler ve bu hususta murahasalarını tâyin etmişlerdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti İktisat Vekili ve bu Mecliste Kastamonu Mebusu Yusuf Kemal Beyin ve Hükümeti mezkûre Maarif Vekili ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde Sinob Mebusu Doktor Rıza Nur B. ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Sefiri Kebiri ve Meclisi mezkûrun Ankara âzası Ali Fuad Paşa.

Rusya Şûraları Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti :

Umuru hariciye Halk Komiseri ve Umum Rusya Merkez İera Komitesi âzası Jorj Çiçerin ile umum Rusya Merkez İera Komitesi âzasından Celâl Korkmazof.

Murahaseyni müşarüneyhim usulüne mu-

vafık bulunan salâhiyetnamelerini badetteati mevaddı âtiyeyi kararlaştırmışlardır.

Madde — 1.

Tarafeyni müteakideynin her biri tarafeyinden birine tahmil olunmak istenilen Muahedei Sulhiye veya diğer bir beyneddüvel senedi tanımamayı esas olarak kabul eder. Rusya Şûraları Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti elyeym Büyük Millet Meclisi tarafından temsil edilmekte olan Türkiye Hükümeti Milliyesi canibinden tanımamış Türkiye'ye ait hiçbir beyneddüvel senedi tanımamayı kabul eder. İşbu muahedede mezkûr «Türkiye» tâbiriyle 28 Kânunusani 1336 (1920) de İstanbul'da munakit Meclisi Mebusan tarafından tanzim ve bileümle devletlerle matbuata tebliğ olunan Misakı Millinin ihtiva ettiği arazi kastedilmiştir.

Türkiye'nin Şimali - Şarki hududu Bahriyeh sahilinde kâin «Sarp» karyesinden başlayarak «Hedismeta» dağı - «Şavşat» dağının hattı taksimi miyahı - «Kani» dağından geçen oradan daima Ardahan ve Kars sancaklarının hududu idariyei şimaliyesini - Arpaçay'ı ve Aras talvegini takibederek Aşağı Karasu mansabına vâsıl olan hat ile tâyin olunmuştur. (Hududun tafsilâtı ve buna mütaallik mesail için 1 (A) ve 1 (B) zeyillerine ve tarafeyni âkıdeyince mümza haritaya müracaat)

Madde — 2.

Türkiye

Eyvelâ : İşbu maddede tahsis ve tâyin olunan mahal ahalisi, her cemaatin dinî ve harsî hukukunu temin ve mahali mezkûreye ahalinin arzularına muvafık bir usulü tasarrufu arazi itihaline imkân bahşedecek vâsi bir muhtariyeti idariyeye nail olmak.

Saniyen : Batum limanı tarikiyle Türkiye'ye giden veya gelen bileümle mevat ile eşyayı ticariyenin Gümrük Resmine tâbi tutulmıyarak bilâmüşkülât ve mevani ve bileümle rüsum ve tekâliften muaf olarak serbest bir surette imrarı hakkı, her nevi masarifi hususiyeden müstesna olarak Batum limanından istifade hakkı ile birlikte Türkiye'ye temin edilmek.

Şartlarıyla işbu muahedenin birinci maddesinde gösterilen hududun Şimalinde bulunan ve Batum livasına aid olan arazi ile Batum liman

ve şehri üzerlerindeki hakkı metbuiyetini Gür-cistan'a terke rıza gösterir.

Madde — 3.

Tarafeyni müteakideyn işbu Muahedenin 1 (S) işaretli zeylinde tâyin ve tasrih olunan hudut dâhilindeki Nahçıvan Kıtasının, haiz olacağı hakkı himayeyi bir Devleti saliseye asla terk etmemek şartıyla Azerbaycan himayesinde muhtar bir arazi teşkil eylesmesi hususunda itilâf etmişlerdir.

Nahçıvan arazisinin, Aras telveginin şarkı ile Tagna dağı (3829) - Veli dağı (4121) - Bağır-sık (6587) - Kömürlü dağı (6930) - hattı arasına sıkışmış müsellesi mıntakasında, arazii mezkûrenin Kömürlü dağı (6930) dan başlayıp Saraybulak (8071) - Ararat İstasyonundan geçerek Karasu'nun Aras'a munsabolduğu noktada nihayet bulan hattı hududu Türkiye, Azerbaycan ve Ermenistan murahhaslarından mürekkep bir komisyon marifetiyle tashih olunacaktır.

Madde — 4.

Tarafeyni müteakideyn Şark milletlerinin harekâtı milliyec ve istihlâskâranesiyile Rus erbabi mesaisini yeni bir nizamı içtimai için olan mücadelesi beynindeki tekarünü bilmüşahede işbu akvamın hürriyet ve istiklâl olan haklarını ve arzu ettikleri şekli Hükümet ile idare olunmak salâhiyetlerini resmen tasdik ve teyidederler.

Madde — 5.

Boğazların bileümle Akvamın münakalâtı ticariyesine küşadım ve bu hususta serbestii mürru teminen tarafeyni müteakideyn Karadeniz ve Boğazların tâbi olacağı Nizamnamenin ihzârı katîsini düveli sahiliye murahhaslarından mürekkebolarak bilâhara teşekkül edecek bir konferansa tevdiya muvafakat ederler. Şu kadar ki, mezkûr konferanstan sâdır olacak mukarreratın Türkiye'nin hâkimiyeti mutlakasına ve Türkiye ile payitahtı olan İstanbul şehrinin emniyetine birgüna hâlel iras etmemesi şarttır.

Madde — 6.

Tarafeyni müteakideyn iki memleket arasında şimdiye kadar akdolunan bileümle muahedatın kendi menafii müteakabileleri ile tetabuk etmediğini tasdik ederler. Binaenaleyh işbu muahedatın keenlemyekün ve münfesih olduğu hususunda tarafeyni müteakideyn müttehittir. Rusya Şûraları Sosyalist Federatif Cumhuriyeti

Hükümeti Türkiye ile Çar Hükümeti arasında evvelce münakit beynelmilel senedata müstenit malî ve sair her nevi teahhüdattan kendisine karşı Türkiye'nin berî olduğunu bilhassa beyan eyler.

Madde — 7.

Rusya Şûraları Sosyalist Federatif Cumhuriyeti Hükümeti kapitülasyonlar usulünün her memleketin inkişafı millîsinin serbestii cereyanı ve hukuku hükümransininin tamamii ieraisiyle kabili telif bir usul olmadığını bittasdik Türkiye de bu usul ile her hangi bir suretle münasebattar olan her nevi muamelâtın ve hukukun icra ve istimalini keenlemeyekün ve mülga addeyler.

Madde — 8.

Tarafeyni müteakideyn arazileri dâhilinde tarafı diğer memleketinin veyahut aksamı me-malikinden birinin Hükümeti vazifesini deruhte iddiasında bulunan teşkilât ve tecemmiâtın teşekkülü veya ikametini ve diğer memlekete karşı mücadele maksadında bulunan tecemmuatın ikametini kabul etmemeyi taahhüt ederler. Türkiye ve Rusya, Kafkasya Sovyet Cumhuriyetlerine karşı da muamelei mütekabile şartıyla aynı taahhütte bulunurlar.

Şurası mukarrerdir ki, işbu maddede mezkûr Türkiye arazisi doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin idarei mülkiye ve askeriyesi tahtında bulunan arazidir.

Madde — 9.

İki memleket arasında münasebatın âdemi inkitamı teminen tarafeyni müteakideyn sürati mümkününe ile şimendifer, telgraf ve sair münakalâtın muhafaza ve tekemmülü ve iki memleket arasında bilâmüşkülât eşhas ve eşyanın serbestii imarının temini için tedabiri lâzimeyi mütehtiden ittihazi taahhüdederler. Şurası mukar-dır ki, yolcuların ve eşyayı ticariyenin girip çıkmasında memleketeynden her birinde cari Kavanin ve nizamat harfiyen tatbik edilecektir.

Madde — 10.

Tarafeyni müteakideynden birinin tarafı diğer arazisinde sakin tebaaları mukim oldukları memleket kavanininden mütevellit hukuk ve ve-zaiifi esasatına müsteniden muamele göreceklerdir. Fakat Müdafaai Milliyeye ait Kavanin ve

Nizamat müstesna olup onlara tâbi tutulmıyacaklardır. Hukuku aileye, verasete ve ehliyete ait mesailde de tarafeyn tebaası işbu madde ahkâmından istisna edileceklerdir. Mevaddı mezkûre bir hususi itilâfname akdiyle hallolunacaktır.

Madde — 11.

Tarafeyni müteakideyn her iki memleketten birinin diğer memleket arazisinde sakin tebaaları hakkında en ziyade naili mücade millet muamelesi tatbikine muvafakat ederler. İşbu madde ahkâmı Türkiye'nin müttefikî bulunan Müslüman devletleri tebaalarıyla Rusya'nın müttefikleri olan Sovyet Cumhuriyetleri tebaalarına ait hukukta tatbik edilmez.

Madde — 12.

1918 senesinden evvel Rusya aksamından iken üzerlerinde Türkiye'nin hakkı hâkimiyeti olduğu Rusya Şûraları Sosyalist Federatif Cumhuriyeti Hükümeti tarafından işbu Muahede ile tasdik olunan aksamı arazi ahalisinden her biri Türkiye'yi serbestçe terk edebilecek ve birlikte eşya ve emvalini veya nukudunu götürebileceklerdir. İşbu muahede ile Türkiye tarafından hakkı metbuiyeti Gürcistan'a terk edilen Batum arazisi ahalesinden her biri dahi aynı hakkı haizdir.

Madde — 13.

Rusya bilcümle harb esirleriyle sivil üseradan Kafkasya ve Avrupayı Ruside bulunanları işbu muahedenin imzası tarihinden itibaren üç ay zarfında, Asyayı Ruside bulunanları altı ay zarfında masarifi Rusya tarafından tesviye olunmak üzere Türkiye'nin Şarkî-Şimali hududuna kadar sevk ve iadeyi taahhüdeder. El'an Türkiye'de bulunan Rus harb esirleriyle sivil üserası hakkında da Türkiye aynı taahhütte bulunur. Bu sevk ve iadenin tafsilâtı işbu muahedenamenin imzasını mütaakip hemen akdedilecek hususi bir mukavele ile tâyin olunacaktır.

Madde — 14.

Tarafeyni müteakideyn mümkün olduğu kadar az bir müddet zarfında bir konsolosluk mukavelenamesiyle işbu muahedenin mukaddimesinde zikrolunup iki memleket arasındaki münasebat ve ravabitin takviyesine hadim iktisadi, malî ve sair mesaili tanzim edici itilâfat akdine muvafakat ederler.

Madde — 15.

İşbu Türk ve Rus muahedesinde Cenubi - Kafkas Cumhuriyetlerine aidolarak mezkûr bulunan mevaddın Türkiye ile işbu cumhuriyetler arasında akdolunacak muahedatta mecburiyûlkabul olması için salifüzzikir Cenubi - Kafkas Cumhuriyetleri nezdinde teşebbüsâtı lâzimedede bulunmayı Rusya taahhüdeder.

Madde — 16.

İşbu Muahede muamelei tasdikiyeye tâbi tutulacaktır. Tasdiknameler sürati mümkününe ile Kars'ta teati olunacaktır. İşbu muahede, on üçüncü maddesi müstesna olmak üzere, tasdiknamelerin teatisi tarihinden itibaren mer'î olacaktır.

Tasdikanlılmakal salifüzzikir murahhaslar işbu muahedeyi imza ve tahtim etmişlerdir.

İşbu muahede nüshateyn olarak Moskova'da Bin üç yüz otuz yedi (Bin dokuz yüz yirmi bir) senesi Martının on altıncı günü tanzim olunmuştur.

Yusuf Kemal	Jorj Çiçerin
Rıza Nur	Celâl Korkmazof'
Ali Fuad	

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti
Kalemi Mahsus Müdiriyeti
Karar : 1042

Türkiye - Rusya Muahedenamesi hakkında lâyi- hai kanuniye sureti

MADDE 1. — Türkiye ve Rusya devletleri beyninde 16 Mart 1337 (1921) tarihinde Moskova'da akit ve imza olunan muhadenet ahitnamesi Büyük Millet Meclisi canibinden kabul ve tasdik edilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur.

Balâdaki kanuna merbut Türkiye ve Rusya devletleri beyninde münakit muhadenet ahitnamesinin berayi tasdik Büyük Millet Meclisine sevki İcra Vekilleri Heyetinin 5 Temmuz 1337 tarihli içtimanda karargir olmuştur.

29 Şevval 1339 ve 5 Temmuz 1337

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve
Müdafaai Milliyeye Vekili
Fevzi

Şeriye Vekili	Adliye Vekili	Dahiliye Vekili N
Fehmi	Refik Şevket	Refik Şevket

Hariciye Vekili	Maliye Vekili
Yusuf Kemal	Hasan Hüsnü
Maarif Vekili	Nafia Vekili
Hamdullah Subhi	Ömer Lûtfi
İktisat Vekili	Şihhiye Vekili
Mahmud Celâl	Dr. Refik
Erkânı Harbiyei Umumiye Vekâleti Vekili	Fevzi

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

16 Mart 1921 tarihinde Türkiye ve Rusya devletleri beyninde Moskova'da akdedilmiş olan Muhadenet Ahitnamesi zeyilleriyle birlikte en-cümenimizce bittetikik aynen ve bilittifak kabul ve Heyeti Umumiyyeye sevk edilmiştir.

14 Temmuz 1337

Hariciye Encümeni	Mazbata Muharriri
Reisi	Burdur
Ahmed Muhtar	Veliyüddin
Kâtip	Âza
Kozan	İzmir
Dr. Fikret	Mahmud Esad
	Âza
	Bursa
	Operatör Emin

HARİCIYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Efendim, ahitnameye merbut zeyiller de vardır, efendim. O madde ile zeyiller kabul edilmiş makamına kaim olursa kâfidir.

REİS — Efendim müsaade buyurursanız zeyiller o maddenin tafsilidir. Arzu ederseniz okuyalım. (Hacet yok, sadaları)

DOKTOR RIZA NUR B. (Sinob) — Efendim, Hariciye Vekâletinden gelen şu tercüme-yi bendeniz gördüm. Bu muahedename evvelce-de tercüme edilmiş; matbuata da verilmiş ve burada da okunmuş zannederim. Vakıa bu tercüme aslın ruhunu tamamiyle eda ediyor. Fakat; zannedersem bu gibi muahedat pek mühimdir. Bir harfi bile değışmemek icabeder ve tamamı tamamına tercüme edilmek lâzımdır. Bendenizce tamamı tamamına tercüme edilmemiştir. Meselâ; arz edeyim, evvelce matbuatta neşredilen kısımla bugün Hariciye Vekâletinden gelmiş olan kısımları karşılaştırdım, bugün elimizde bulunan evvelce matbuatta neşredilmiş olanın bâzı tashihat görmüş olanıdır.

Bu tashihatta bâzı isabetler olmakla beraber bâzı hatalar da olmuştur. Diğlerinde daha iyiken

bu iyi olmıyan bir şekle getirilmiştir. Meselâ aslında şu birinci maddede tarafeyni müteakideyin her biri; tarafeyninden birine tahmil olunmak istenilen deniliyor. Halbuki aslından Fransızca (Empoze) kelimesi vardır. (Şarje) değildir.

(Şarje) tahmil etmek demektir.

(Empoze) de bir cebir ve ikrah vardır.

Cebren yapılmak. Matbuatta gördüğümde kerhen kelimesi vardı ki, zannedersen daha muvafıktır. Burada (tahmil) denilmiş o mânayı ifade etmez. Vakıa unumiyetle bir mâna gösteriyor, sonra (vudre) deniyor. İstenilen değil, istenilecek olandır.

NEŞET B. (İstanbul) — Akademidemiyiz, rica ederim?

RIZA NUR B. (Devamla) — Sonra efendim, meselâ bir şey var. Matbuatta gördüğüm tercümede murahasvekili denmiş burada yalnız murahas deniyor. Sefir için Fransızca ambasadör, ministr, delege, kelimeleri var. Halbuki muahedenin aslında, «plepi muadisic» dir. Murahas zannedersen doğrudan doğruya delegeye mahsus bir şeydir. Bunun gibi birtakım şeyler de vardır. Uzun uzadıya izah edip baş ağrıtmıyayım. Onun için şunu teklif edeceğim ki, aslına mümkün olduğu kadar muvafık olarak harfi harfine tercüme edilsin. Çünkü bir muahededir.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Efendim, muahedenin iki Devlet arasında akdolanın metni Fransızcadır. İki Devleti yekdiğerine rapteden metin Fransızca, metindir. Her ne zaman iki Devlet arasında bir ihtilâf vâkı olacak olursa o ihtilâf Türkçe metne müracaat olunarak değil Fransızca metne müracaat edilerek halledilecektir. (Türkçesi de halledilsin sadaları) Müsaade buyurunuz onu da arz edeceğim.

Şimdi tercüme hususuna gelince : Bu hususu Rıza Nur Beyefendi daha iyi yaparlar, Meclisimize arz ederler, asıl maksat mânayı ifade etmektir. Eğer asıl maksat, yani Devletin taahhüdü Rusya'ya karşı veyahut Rusya'nın Devlete karşı taahhüdünü bozuyorsa o zaman bir kusur vardır. Başka suretle hakikaten burada dedikleri gibi lügat mânasında istilâhat mânasında ve sair mânasında her kelimesinde tevakkuf ederek onu müzakere etmek iktiza ederse bu ledelhace bizi raptedecek metin hakkında olur, o metin ise Fransızca metindir, Türkçe metin değildir.

RIZA NUR B. (Sinob) — Burada tetkik edilsin demiyorum, aslına muvafık bir tercüme yapılıns diyorum.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey, usulü müzakere hakkında söyleyeceğim. Rıza Nur Bey tercümede hata olduğunu söylüyor. Yusuf Kemal Bey ise Türkçesinde bir hata olsa bile asıl muteber olan Fransızca nüshadır, diyor. Acaba hatayı kabul ediyorlar mı?

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Hayır hatayı kabul etmiyorum. (Empoze) kelimesi cebren kabul ettirmek, kerhen kabul ettirilmektir. Burada tahmil ettirmek sözü ile cebren, kerhen kabul edilmek sözü arasında esas itibariyle mâna ve ruhu tebdil eder bir surette fark varsa, (Gürültüler) o zaman muahededede hatayı tamamen kabul ederim. Müsaade buyurunuz, şurasını da nazarı dikkati âlinize arz edelim ki, burada mevzuubahsolan devletin menafii siyasiyesidir, yoksa muahedenin falan ve filân kelimesi değildir.

SALİH Ef. (Erzurum) — Yusuf Kemal Bey, bendeniz bir şey soracağım. Zatiâliniz diyorsunuz ki fark yoktur, bunda çok büyük fark vardır. Meselâ kaçtı ile gittinin arasında çok fark vardır. Kaçtı başkadır, gitti başkadır.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Devamla) — O halde efendim, Heyeti Celîleniz, iyi Fransızca bilen bir heyet teşkil eder, o heyete havale eder, orada tercüme edilir gelir. Eğer bu âdet ise... (Gürültüler)

REİS — Efendim, tetkik eden Hariciye Encümeninizdir. Bir kere de onu dinliyelim.

VELİ B. (Burdur) — Hariciye Encümeni, Rıza Nur Beyefendi biraderimizin bilhassa lisanı diplomasinin muhtacolduğu mübalâta riayet lüzumunu kendilerinden daha ziyade bir ısrar ile kabul eder. Şu kadar var ki, metin mahfuzdur ve muamelâtı diplomasiyede esas olacak nüsha daima metin üzerinden cereyan edeceği için bu tercümede görülen ve bâzı incelikler itibariyle metnin mânayı hakikisini tamamiyle ifade edemiyen zaıfları müsamahakâr bir nazarla görmüştür. Fakat Hariciye Vekâletinin burada iddia ettiği gibi bir heyet tefriki suretiyle Fransızcaya vâkıf bir heyetin metin üzerinde mânayı tamamiyle ifade edecek surette tercüme yapmasını temenniye talik etmek, bu gibi hususatta Hariciye Vekâletinin vazifesinde müsamahakârlık göstermek demektir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Değildir. (Değildir sadaları)

VELİ B. (Devamla) — Bu gibi mesâikde Hariciye Vekâleti lisansı diplomasının muhtacolduğu incelikleri ve bir tarafın - ki bizim kendimizdir - lisansının iktiza ettiği tamamî edayı her vehile muhafaza etmelidir. Yalnız lisans diploması değil, lisans kanunide bile daima bir harfin, bir virgülün muazzam mânalar ifade ettiği hepimizin bildiğimiz bir hakikattir. Bugün bu meselenin şu suretle ortaya atılmış olması ilerde her vekâletin meydana getireceği metinde mânanın edasına son derece riayetkâr olmasını temin için Heyeti Âliye tarafından bir muhtıra mahiyetinde telâkki edilir. Encümen tetkikatı lâzimesini ifa etmiş olduğu için bu tercüme ile o metin arasında incelik noktasından mânayı tamamiyle ifade edemiyen tefavutlar görmekte beraber arz ettiğim esbap dolayısıyla müzakerenin tehiriini mucibolacak bir nokta görmemektedir.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Ne çıktı efendim. Veli Bey arkadaşımızın söylediğinden? Rica ederim, bendeniz burada ısrar ediyorum. Eğer bu tercümede bir şey varsa Hariciye Vekâleti bundan mesul edilmelidir. Eğer bu tercümeden ben falan kelimeyi kullandım, sen falan kelime kullandın diyerek edebiyat münakaşası yapacak isek, bu iş başkadır. Ben bir edebî parçayı şu suretle tercüme eder, benden daha mükemmel edebiyatta kudreti olan bu suretle tercüme eder. Daha müktehdır olan daha iyi tercüme eder, iş tercümede değildir. İstîlâhatı hukukiye yerinde kullanılmış mıdır, Devletin menfaatine muzir bir şey var mıdır? Esas mesele buradadır. Yoksa burada ben daha iyi yapardım, sen daha iyi yapardın, bu incelik yoktur diye müzakere etmek zannederim, menafii siyasiyeye, Hariciye Vekâletine taallük eder şey değildir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Vekil Beyefendi, bendeniz bunun metni yahut tercümesi hakkında bir mâruzatta bulunmak istemem. Yalnız 16 Mart 1337 de imzalar teati edildiği halde bugüne kadar Meclise gelmeyip de bugün gelmesi esbabını izah buyurunuz. (O da ikinci mesele sadaları) (Ve gürültüler)

REİS — Efendim, rica ederim, intizam dairesinde hareket edelim. Mühim bir meseledir bu.

Hariciye Vekili Bey izahat verecekler dinliye-
lim. Tabii söz alan zatın ismini yazıyorum, her-
kes izahattan sonra söyler.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Reis Bey, söz verir misiniz?

REİS — Neye dair?

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Usulü müzakere hakkında efendim...

REİS — Buyurun.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, bu ahitnamede imzası bulunan Rıza Nur Bey tarafından kelimeler hakkında ufak bir itiraz serd ediliyor. Mesele büyük bir mesele değildir. Yalnız kelime meselesidir. Mamafih itiraz eden zatın şahsiyetine nazaran bu itiraz mühim bir mesele teşkil edeceği için Hariciye Encümeni ile Hariciye Vekili Muhteremi birleşerek yeniden o kelimeler üzerinde ufak bir tetkikte bulunsunlar.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Efendim, burası akademi değildir. Burası Millet Meclisidir. Ben Hariciye Vekiliyim.

MUSTAFA NECATİ B. (Saruhan) — Burada efendim tercüme meselesi ileri sürülerek muhadenet ahitnamesinin yeniden tetkiki talebedilmektedir. Malûmâliniz Hariciye Vekâleti mesul bir Vekâlettir. Mesul olan bir Vekâlet bu muahedenin asıl muahedeye mutabık olduğunu ve doğrudan doğruya tercüme edildiğini iddia etmektedir. Binaenaleyh bizim karşımızda mesul olan Vekâletin sözü muteberdir. Hariciye Encümeni aşım tetkik ettiği için bu muahedenin bugünü tasdikını talebetmiştir, orta yerde mesele yoktur. Esas itibariyle muahedenin aslı Fransızcadır ve bu asıl üzerine aradaki ihtilâf halledilecektir. Bu yalnız tercümesinden ibarettir ve mesul Vekâlet de bunun aynı aynına tercüme edildiğini söylüyor. Binaenaleyh ortada mesele yoktur. Yoksa her kelime için söz söylemek lâzımgelirse Fransızca kelimelerin doksan türlü mânası vardır. Bu itibarla muahedenin tasdikını talebederim. (Gürültüler). (Bari bildiğini söyleme, sesleri)

REİS — Efendim bu; ortaya girmiş bir mesele oldu. Rıza Nur Beyefendi zaten bunun tehiriini de talebetmediler.

RIZA NUR B. (Sinob) — Evet evet, yalnız yeniden tercüme yapılsın, dedim. Çünkü tarihe girecek vesikadır.

REİS — Efendim, mesele bu tercümelemin bâzı noktalarına itirazdan ibarettir. Bendeniz bunun bu kadar uzun uzadıya müzakeresine lüzum görmüyorum. Eğer muvafık görürseniz asıl meselenin müzakeresine geçelim. (Muvafık, sadakarı) Efendim, müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın... Müzakere kâfi görüldü.

«Yusuf Kemal Beye hitaben» Buyurunuz efendim, meselenin heyeti umumiyesi hakkındaki mütalâanıza devam ediniz.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Âdet olduğu veçhile bu gibi muahedatın meclisler müzakeratı sırasında devletlerin münasebatı siyasiyeleri hakkında uzun uzadıya izahat verilir. Fakat Rus Muahedesi evvelce burada okunmuş, Büyük Millet Meclisi Hükümetiyle Rusya Şûralar Hükümeti arasındaki münasebat burada uzun uzadıya mevzuubahsolmuş. Geçende Meclisi Âlinize vaziyeti siyasiyemize dair izahat arz ederken bu cihet hakkında da mâruzatta bulunmuştum. Münasebat o yolda devam ediyor ve gittikçe iyileşmektedir. Onun için muahedenin esaslarına, muahedenin ihtiva ettiği prensiplere dair uzun uzadıya arzı malûmatta bulunmak istemiyorum. Fakat Meclisi Âliniz arzu buyurursa o ciheti de arz ederim. Binaenaleyh deminki Afgan Muahedenamesindeki mâruzatım gibi bunun da yalnız sureti akdi hakkında bir iki kelime arz edeceğim. Müsaade buyururlursa.

Malûmâliniz Meclisi Âlinizin teşekkül ettiği günlerde Hükümet Rusya'ya bir heyet gönderdi. O heyet Rusya'ya gitti. Çünkü bizim mâruz kaldığımız ahval ile Rusya'nın uğraştığı ahval arasında bir müşabehet vardı, bir müşareket vardı. Binaenaleyh oraya gidecek heyetin Rusya mürahaslariyle Rusya hükümetleriyle müzakerat ve mükâlematlarında Türkiye Milletine, Türkiye'ye faydalar geleceği muhtemel idi, mutasavver idi. Heyet gitti, orada dokuz maddeden mürekkep bir muahedeye sah geçti ve onun üzerine bir teklif vâkı oldu. O teklif buraya getirildi. Heyeti Celilenize arz olundu. Heyeti Celileniz şimdi olduğu gibi kudreti teşriyesini istimal ederek değil, kudreti icraiyesini istimal ederek onu müzakere etti bir karar verdi. O karar, o teklifin Heyeti Celilenizden tabii müttefikan reddi halinde idi. Bu aradan zannederim belki bir, bir buçuk ay geçmişti. Tekrar Rusya'ya murahhas göndermek

icabetti. Yani Rusya bizimle bir siyasi ahitname akdetmek istediğini anlattı. Zaten mevcut idi. Sah çekilmiş bir şey vardı. Arkadaşım Dr. Rıza Nur Beyefendi, şimdiki Moskova Sefisi Kebiri Ali Fuad Paşa hazretleri ve ben memur edildim. Gittik. Şu Heyeti Celilenize arz edilen muahede meydana geldi.

Bu muahede iki tarafın, mukaddimedede beyan olduğu veçhile; menfaatlerini müşterek görmesinden ve aralarında daimî münasebatı samimiye tesisinden ve münasebatın vereceği favaitten istifade arzusundan ileri geldi. Muahedenin esnayı müzakeresinde tabiatıyla Heyeti Murahhasımız pek çok müşkülâta mâruz kaldı, bu müşkülâtın kâffesinde - bu kürsüden Heyeti Celilenin hoşuna gitmek için değil, zabıttâ da tamamıyla münderiçtir, mukayyettir, ledelhace görülebilir. Onun için arz ediyorum - Bu teşkilâtın kâffesinde ancak sizden aldığı, Türkiye Büyük Millet Meclisinden aldığı kuvvet ve cesaretle ve daima ona sığınarak müşkülâttan kurtuldu. Daima Büyük Millet Meclisinin prensipleri budur, Büyük Millet Meclisi bize öyle emretmiştir, Büyük Millet Meclisi bunu kabul etmez denildi ve Büyük Millet Meclisinin mütaaddit celselerinde ve mütaaddit zamanlarda izhar ettiği hissiyat da, efkârda, mukarrerat da bundan başka bir şey değildi.

REFİK B. (Konya) — İşte murahhaslar böyle olur.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Yani muahedeyi meydana getiren eğer bu muahedename bilûmum Türk Milletine bir menfaat temin ediyorsa, o muahedenin akdine vasıta olmak şerefi arkadaşım Dr. Rıza Nur Bey ile Ali Fuad Paşaya aittir. Ve bir mükâfat verirseniz, bir iltifat yaparsanız onlara aittir. Fakat asıl muahedeyi meydana getiren evvelâ iki tarafın menfaatlerindeki iştiraki idrak etmeleri saniyen : Büyük Millet Meclisinin kuvvetidir. Oradan aldığımız kuvvetle meydana gelmiştir. Muahedenin maddeleri birer birer okunduğu zaman ne gibi maksatları ihtiva ettiği ve ne gibi esasları ihtiva ettiği ve ne gibi meseleleri hallettiği görülüyor. Demin de arz ettiğim gibi bunların hakkında münferit mütalâa istenecek olursa hepsini arza âmadeyim. Yalnız zann ediyorum on birinci maddede bir cümle anlaşılmadı. Ve o cümlenin fransızcası da anlaşıl-

maz haldedir. Sebebi, yazılışı öyle yazılmıştır ve bizim tarafımızdan da bir ilâve yapılarak kabul edilmiştir. Malûmâliniz maddenin esasî bir tarafın diğer tarafta sâkin olan tebaası hakkında o Devlet tarafından en ziyade mazharı müsaade millet muamelesi yapılacaktır. Yani Türkiye'de bulunan Rusya tebaası burada en ziyade mazharı müsaade olan milletin gördüğü muameleyi görecektir, keza Rusya'da bulunan Türkiye tebaası Rusya'da en ziyade mazharı müsaade olan millet muamelesi görecektir. Meselâ Türkiye bilfarz Belçika ile bir muahede akdetmiştir. Veyahut İsviçre ile bir muahede akdetmiştir. İsviçre tebaasına şu şu menafii göstermiş ve o menafii âzami menafi ise Rusya'da bunu istiyebileceklerdir. Meselâ Rusya'da İngiltere tebaasına birtakım menafi göstermiş ve o menafi âzami menafii teşkil ediyorsa biz de bunu istiyeceğiz, fakat Rusya'nın şimdiki teşkilâtı itibarıyla Rusya Sovyet idaresini Sovyet usulünü kabul etmiştir, aynı zamanda Sovyet usulünü kabul etmiş birçok cumhuriyetler vardır. Meselâ Azerbaycan Cumhuriyeti, Gürcistan Cumhuriyeti gibi. Azerbaycan Hükümeti tebaasından biri Rusya'ya giderse Rusya Kanunu Esasi mucibince Rus tebaası ne gibi hukuku haiz ise Azerbaycan tebaası da o hukuku haiz oluyor. Binaenaleyh hukuku siyasiyeyi de haiz oluyor. Azerbaycan tebaasından biri orada intihabata iştirak ediyor. İntihabolunuyor ve eğer intihapta muvafak olabilirse reisi hükümet oluyor, komiser oluyor. Azerbaycan tebaasından bulunması, yani Rusya'ya nazaran eenebi bir cumhuriyet tebaasından bulunması onun bu gibi hukuku haiz bulunmasına mâni olamıyor. Şimdi orada bulunan Türkler bunu görerek Azerbaycan Hükümeti müstakilesi tebasının Rusya'da haiz olduğu en ziyade mazharı müsaade devlet hukukundan istifade edecektir, demiyeceğiz. Biz de buna mukabil Afganistan Hükümeti tebaasına İran Hükümeti tebaasına; diğer müslüman devlet tebaasına müstesna haklar, fevkalâde haklar verecek olursak Rusya da bize; siz de falanca devletle akdettiğiniz muahedede o devlet tebaasına şu hukuku temin etmişsiniz, bu madde hükmünce bunun bizim tebaamıza da tatbikini isteriz diyemeyecektir. Maddenin fıkrâi istisnaiyesi budur. (Muvafık sesleri)

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendim, müsaade buyurur musunuz? Lüzumuna kaıl olduğu-

mu bu Muhadenet Ahitnamesinin akdinden dolayı sarfı mesaide bulunan arkadaşlara arzı şükran ederim. Yalnız biz Rusya Şûralar Federatif Cumhuriyetiyle akdi muhadenet yapıyoruz değil mi efendim? Fakat bugünkü bu Büyük Millet Meclisi Hükümetinin mesleki nedir? Sualimi arz edebiliyor muyum efendim? Çünkü emrettiniz ki, bizim harekâtımızla Rusların harekâtı arasında bir müşâbehet vardır. Şimdi esasen Büyük Millet Meclisi Hükümetinin mesleki nedir? Demokrasi midir, yahut kapitalizm midir, otokrasi midir? Mesleki nedir? Bunu bir kere anlamak lâzımdır.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Zannedirim benim o kelimeyi pek müphem söyleyişim, benim kastedtiğim mânadan büsbütün başka bir mânanın anlaşılmasını mucibolmuştur. Maksat, biz ezenlerin ezmesine mâruz olan bir millet halindeyiz, yani birtakım müstevli devletler bizim memleketimizi manatiki nüfuza taksim etmek, bizim hak ve hürriyetimizi elimizden almak istiyorlar. Biliyorsunuz, Sevr Muahedenamesi nedir? Tamamiyle okuyorsunuz, görüyorsunuz değil mi efendim? Hattâ çocuklarımızı besleyecek kadar ekmek vermeme istiyorlardı. Biz, bundan kurtulmak istiyorduk, Rusya da ilân ettiği prensiplerle ben cihanın bu gibi şeylerden kurtulmasını istiyorum, diyor. Yani bir meslekî, iktisadi ve içtimai olarak bizim meslekimizle Rusya'nın mesleki arasındaki iştiraktan muvakkaten bahsedilmiyor. Siyasi iştirakte muvafakatten bahsedilmiyor. Siyasi noktâ nazardan bahsediyor. Rusya Hükümeti ile biz müzakerede bulunduğumuz zamanda Türkiye Devleti, Rusya Devleti ile görüştü. Ve içerdeki maddelerden birisi zannedirim her şeyi izah ediyor. Rusya Hükümeti Şark milletlerinin millî hareketlerini bir halâşkâr, istihlâşkâr hareket olmak üzere telâkki ediyor. Millî hareketler beynelmilel hareketlerin muhalifidir, yani enternasyonal ismi yoktur. Bu kelimeyi sarfa müsaade buyurunuz. Çünkü, beynelmileliyet gibi bir şey sarf etmek istemiyorum. Millî hareketleri kabul, devamlı hareketlerle meşgul olan ve o millî hareketlerle kendisini kurtarmak isteyen milletlerin istiklâli bilhassa kendilerinin istedikleri şekli hükümetle idareye olan hakları, Rusya tarafından şimdi okuduğunuz muahedede sarahaten resmen tasdik ve ilân ediliyor. Binaenaleyh arz ettiğim mühim kelimedem Türkiye

Büyük Millet Meclisinin mesleki, mesleki iktisadi ve içtimaisi bolşevizim midir, komünizim midir açık söylüyorum. Bolşevizim midir, komünizim midir? Binaenaleyh, ikisi arasında bir müşabehet vardır, demek değildir, efendiler. İkimiz de istilâya mârüz idik. Müşabehet buradadır. Rusya bunu açıkça bize söylemiştir. Açıktır, muahedeye koymuşuzdur.

SALİH Ef. (Erzurum) — Siz açıktan söylemezsiniz. Şimdi kürsüde zatı valâları diyorsunuz ki; kapitalizme karşı biz mücadele ediyoruz. Kapitalizimlerle mücadele eden, onlara mukabele eden kimlerdir. Ona muhalefet yapan kimlerdir? (Siz işgal ediyorsunuz, sadaları) Kim onun muhalifidir? (Gürültüler)

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Efendim, cevaptan müstağni değil, cevap vereyim. Kapitalizm iki türdür. Rica ederim müsaade buyurunuz. Fransızca kelimeler arzına mecbur olurum, yine Türkçesini arz edeyim. Biri (mondial) denilen kapitalizmdir. Yani cihana müstevli olan cihana hükümrân olan kapitalizm, diğeri her milletin, her memleketin kendi dâhilinde sermaye ile amel arasında mevzuubahsolan kapitalizmdir. Rusya Devleti ile Türkiye Devleti arasındaki akdolunan mukavele mukaddimesine konulan (Kapitalizm mondial) dir, yoksa bizim dâhilimizde bulunan şeylere düşmanımız da karışamaz, biz bu hususta hürüz, serbestiz. O kaideleri tatbik edecek dünyada bir yer, bir hedef vardır, o da Meclisi Âlinizdir. Bu milletin kendi kendisini idare etmek, kendisine kanun vaz'etmek için tâyin ettiği heyettir. Başka bir şey değildir. Kimse şunu kabul edeceksiniz, bunu kabul edeceksiniz, diyemez, hattâ düşmanlarımız diyemez ve bunu dedirtmemek için kan akıtıyoruz ve akıtmaktayız halen. Bu başka bir şey için değildir.

DURAK B. (Erzurum) — Efendim, bendenizin soracağım sualler de bu suallerden ibaretti. Bunlara cevap verildi. Yalnız bendeniz bir cihet daha soracağım. Acaba muhadenetname imza edildikten sonra - çünkü, Ruslar memleketimizde komünistlik için çok paralar döküyorlar ve propagandalar yapıyorlar - Bundan sonra da böyle bir şey yapmak ihtimali var mı, yok mu?

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Efendim, buna da cevap veri-

rim. Hükümet âzasından, efradından olmak itibariyle. Fakat burada mevzuubahsolan Muhadenet Ahitnamesidir, arkadaşımızın sorduğu sual zannederim siyaseti dahiliyeye mûtaalliktir. Benden ziyade Dahiliye Vekili arkadaşına taallük eder.

DURAK B. (Erzurum) — Bunu izah buyursanız iyi olur, zannederim.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Devamla) — İsterseniz buraya da cevap vereyim. Suallerden birisi de ahitnamenin bu kadar geç geldiğine dairdi. Pek haklı bir sualdir. Ben de teessüf ediyorum, bu kadar geç kaldığımdan dolayı. Çünkü, geçen gün sefir ile görüştüğüm zaman bundan dolayı mahcubuz, dedim. Müsaade buyurunuz. Mecliste sarahaten arz edeyim. (Hacet yok, sadaları)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Hariciye Vekili arzu ediyor.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Hayır efendim, Hariciye Vekili arzu etmiyor, Hariciye Vekilinden sual soruluyor, cevabını veriyor. Şimdi efendim, bu muahedeyi Bakü'ye kadar bendeniz getirdim, Bakü'den gönderdim. Nisan içerisinde idi. Günü hatırımda değildir. Biz, Nisanın birinde Moskova'dan çıktık. Yedisinde Bakü'ye geldik. Bizden iki üç gün sonra müşaviri askerimiz Seyfi Bey hareket etti. Muahedeyi kendine tevdi ettim, gönderdim, Seyfi Bey Tiflis'e geldi. Orada birkaç gün kalmış, oradan da Kars'a gitmiş. Kars'dan Sarıkamış'a gelmiş, oralarda bir iki gün kalmış, sonra İbrahim Tahir Beyle beraber Trabzon'a gelmiş.

MUSTAFA NECATİ B. (Saruhan) — Kâfi efendim, izaha hacet yok.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Efendim, isterseniz hulâsaten arz edeyim. Yani düşmanımızın bu tevhüre isnad edeceği şeylerin hiçbirisi vârit değildir. Muahede bir maksadı mahsusa, gerek siyasi ve gerek idari bir maksadı mahsusa binaen tehir edilmiş değildir, Sırf bâzı esbap muahedeyi tehir etmiştir, başka bir şey değildir. Dün arkadaşlardan biri bana sen niye tehir ettin? Dedi. Bu muahedeyi iki defa karlar içerisinde giderek akdeden ben olduğum halde Meclise gelmesini ben tehir etmem, efendim. Onun için sureti katiye ve resmîye de, gerek Hariciye Vekâleti namına, ge-

rek Hükümet namına arz ediyorum, muahedenameenin buraya tehiri irsali hiçbir maksada müpteni değildir. (Kâfi, sadaları)

REİS — Encümen namına izahat verecek arkadaş var mı?..

BİR MEBUS B. — Rusya Hükümeti bu muahedeyi kabul etti mi?

HARİCIYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Etti, efendim. Zaten benim geçen gün sefir Naçaranos Cenaplarmâ mahcubuz demekten maksadım o idi. Çünkü; muahede 16 Mart tarihli olduğu halde 20 Martta salâhiyet-tar Meclisi orada tasdik etmiştir.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Bir şey sormak isterim beyefendi! Hudut kısmı bir yerde ayrıca tetkik olunmuş mudur?

VEKİL B. (Devamla) — Nasıl efendim?..

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Merbutatında hududa ait bir zeyil vardır. Bu mesele Hariciye Encümeninde tetkik olundu mu?

HARİCIYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Hariciye Encümeninde o zeyil tetkik edildiği gibi efendim, gayrikabili tetkik olan bir harita vardır, pek büyük bir haritadır. 1 - 400 000 mikyasında, haritanın her paftası murahhaslar tarafından imza edilmiştir. Hudut o haritalar üzerinde tatbik edildi.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Bendenizin anlamak istediğim nokta, Mecliste bu gibi mesaili tetkik edecek olan bir encümen bunu gördü mü, görmedi mi? Bunu sormak isterim.

HARİCIYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Gördü, efendim.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Zannederim; askerî encümene taallük ederdi. Bunu vazifeten arz etmek borcumdur.

YASİN B. (Gazianteb) — İkinci maddesinin fıkrayı ulâsındaki (ahalisi hukuku) hangi cemaat ahalidir?

HARİCIYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Efendim, şimdi malûmu âlinizdir ki, Rusya bizim misaki milliyi kabul ediyor. Sonra bizim Şimali - Şarki hududumuzu gösteriyor. Bizim Şimali - Şarki hududumuzla eski Batum livamızın Şimali dâhilinde bir kısım arazi kalmıştır, o kısım ahalinin arazisidir.

(Müzakere kâfi sadaları).

TAHSİN B. (Aydın) — Meclisin Müdafaai Milliyê Encümeni vardır. Bu haritayı tetkik etti

mi etmedi mi?... (Gürültüler) (Müzakere kâfi sadaları) nasıl Hariciye Encümeninin bunu tetkika salâhiyeti varsa Müdafaai Milliyê Encümeninin de kezalik...

REİS — Rica ederim söz vermedim size. Nasıl söylüyorsunuz?

TAHSİN B. (Aydın) Sual sormaya hakkım vardır.

REİS — Söz alında söyleyin....

TAHSİN B. — Vermediniz...

REİS — İstemediniz....

TAHSİN B. — İstedim efendim, istedim. Söz veriniz....

REİS — Verdin peki buyur... Deminden beri söylemediğiniz bir şeyiniz kalmadı ki...

TAHSİN B. (Aydın) — Bu Meclisin Müdafaai Milliyê Encümeni de haritayı tetkik etmek hakkım haizdir. Böyle bir encümen bunu tetkik etti mi?... Soruyorum zatiâlinizden...

HARİCIYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Şimdi efendim burada okunmayan zeyillerde hudut birer birer parça parça elif be gibi tâyin edilmiştir. Muahedenin maddesinde manzuru saminiz olduki eğer muahedenin tefsiri ahkâmında hududa ait ahkâmında bir ihtilâf husule gelecek olursa merbut zeyillere tevfiikan hareket olunacaktır. Zeyiller Hariciye Encümenince görülmüştür. Ayrıca Müdafaai Milliyê Encümenince görülmesine bilmiyorum lüzum var mıydı? Var idise bana sual sormayınız. (Müzakere kâfi sadaları)

REİS — Efendim müsaade buyurunuz, müzakere kâfidir, diye birçok sesler işitiyorum.

RIZA NUR B. (Sinob) — Bendeniz âza olmak sıfatıyla bir şey arz edeceğim. Konferansta âza idim. Her halde söz söylemeye mecburum. Ufak bir şey arz edeceğim. Yusuf Kemal Beyefendi bir şeyden bahsettiler. Bendenize ait olduğu için ufak bir şey söyleyeceğim.

Efendim buyurdular ki bu muahede iyi olmuşsa şerefi arkadaşlarıma aittir. Bendenizle Ali Fuad Paşayı söylediler. Bendeniz de arz ediyim ki... (Öyle şahsi sözler dinlemiyoruz sadaları) (gürültüler)

REİS — Rica ederim efendim bu böyle olmaz.

RIZA NUR B. (Devamla) — Vakaa Afgan Muahedesini için buyurdular ki, bendeniz müveddeyi yaptım. Vakaa bendeniz çalıştım fi-

lân Rus Muahedesine esasen hepimiz beraber gitmişizdir. Şahıs mevzuubahsolamaz. Rus Muahedenamesine çalıştığımız zaman şu suretle çalışmışızdır. Biz evvelâ ne suretle çalışacağımızı ne yapacağımızı - üç kişi murahhas iki kişi müşavir vardı - beraber müzakere ederdik, ondan sonra tesbit ederdik. Binaenaleyh öyle bir şey varsa yalnız murahhaslar değil, müşavirlere de aittir. Onların o kadar gayretleri olmuştur ki, gece gündüz çalışmışlardır. Onları da unutmamak lâzımgelir. Eğer mesuliyeti varsa bendeniz mesuliyetten kaçıyorum.

REİS — Rica ederim dinliyelim.

ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Efendim, Garp devletlerinin medeniyet perdesi altında bu dakikada hukuku düvele değil, insaniyete mugayir bir şekilde bütün mevcudiyetimizi ayak altına almak istedikleri bir zamanda Şarkın böyle bize el uzatmasını bugünkü başladığımız mücadele için bir beraati istihşal addediyorum. (Alkışlar) ve inşallah başladığımız muharebe için bir beraati istihşal görüyorum. (Şiddetli alkışlar)

REİS — Müzakereyi kâfi görenler lütfen, ellerini kaldırsın. Kâfi görülmüştür.

Efendim, şimdi Denizli Mebusu Yusuf Bey, Karahisar Mebusu Nebil Efendi bir takrir veriyorlar.

Riyaseti Celileye

Türkiye ve Rusya Muhadenet Ahitnamesi aktedileli hayli vakit olmuştur ve böyle mühim ahitnamelerin derhal tasdik edilmesi lâzımgelirken bu kadar teehhürdan sonra Meclise verilmesi doğru bir hareket değildir. Binaenaleyh şimdiye kadar Meclise verilmesi esbabıyla esbabı teehhürün tahkiki ve teehhüre sebebiyet verenler hakkında takibatı kanuniye icrası ve teehhürü caiz olmıyan işbu Muahedenamenin müstacelen tasdikini arz ve teklif eyleriz.

21 Temmuz 1338

Karahisar Mebusu	Karahisar Mebusu
Ömer Lütfi	Nebil
Denizli Mebusu	
Yusuf	

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, burada birkaç fıkra vardır.

REİS — Yalnız umumi bir fıkra var. İkinci fıkrayı sonra reyî âlinize koyacağım. Birisi esbabı teahhurun tahkiki, esbabı teahhurun tahkikini nazarı itibara alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Alınmadı, efendim.

CEMİL B. (Kütahya) — Efendim, heyeti umumiyesinin müzakeresi şimdi kâfi görüldü. Hep söylenen sözler sualdir.

REİS — Ne yapayım efendim, Heyeti Umumiye müzakereyi kâfi gördü. Daha sizin gibi on tane söz istiyen var, niçin söz söylüyorsunuz?

MUSTAFA B. (Tokad) — Herkes söylemeyecekse niçin buraya geldi?

REİS — Efendim, Batum mebuslarının bir takriri vardır.

Riyaseti Celileye

Doksan Üç Harbi meşumunda vatanlarını kahramanane müdafaa eden Batumlular Berlin ve Ayastafanos muahedelerini fiilen protesto etmiş ve kabul eylememişlerdir. Berlin Muahedesini parçalamak için Harbi Umumiye fırsat addeden Batumlular defaatle vatanlarının istihşası uğrunda kan dökmüş ve zaman zaman memleketi istilâ eden düşman kuvvetlerine maddi ve mânevi kuvvetleriyle karşı koymaktan geri durmamışlardır. Elyevm anavatana iltihaktan başka bir gaye takibetmiyen Batumlular için Türkiye Rusya Muhadenet Ahitnamesi muzır ve âmali milliyeye muhalif olmakla, dairei intihabiyemiz olan Batum namına bu Muahedeyi reddeder ve Heyeti Aliyenizden reddini talebeyleriz.

21 Temmuz 1337

Batum	Batum	Batum
Ali Rıza	Ahmed Fevzi	M. Edib
Batum	Batum	
Ahmed Nureddin	Ahmed Âkif	

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Efendim, Batum mebusları arkadaşımızın hissedeceği teessürü duymamak kabil değildir. Yalnız, Muahede heyeti umumiyesinde zannederim Türkiye Devletine menfaat olduğu Heyeti Umumiyemiz tarafından inkâr olunamayacağı gibi, Batum Mebusu arkadaşımız tarafından da inkâr olunmaz. Binaenaleyh Batum dairei intihabiyesi namına yükselen bu söze karşı Türkiye Hükümeti yalnız

der ki; ne yapalım, Türkiye'nin ve Türklüğün menfaati bunu icabediyor. (Doğru sesleri). Batum mebusları ahitnameyi kendi namına protesto edebilir.

REİS — Böyle bir takrir verildiği zaman demin okuduğum nizamnamei dahili mucibince reye vaz'edeceğim. Nazarı itibara alanlar, lütfen ellerini kaldırsın, nazarı itibara alınmadı.

Şu halde şimdi lâyihai kanuniyenin maddesine geçiyoruz.

Türkiye - Rusya Muahedesi hakkında Kanun

MADDE 1. — Türkiye - Rusya devletleri beyninde 16 Mart 1337 (1921) tarihinde Moskova'da akit ve imza olunan Muhadenet Ahitnamesi Büyük Millet Meclisi tarafından kabul ve tasdik edilmiştir.

REİS — Efendim, birinci madde hakkında söz istiyen yok, tadilname de yok, kabul edenler,

lütfen ellerini kaldırsın. Birinci madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur.

REİS — Kabul edenler, lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim, heyeti umumiyesini tâyini esami ile reyi âlinize vaz'edeceğim, lütfen reylerinizi istimal buyurunuz.

Efendim, Türkiye - Afganistan Muahedenamesinin tasdikini müeddi olan lâyihai kanuniyenin reye vaz'ında (207) zat reye iştirak etmiş ve (207) zat da kabul etmiştir. (Alkışlar) (Bravo sesleri). (Sürekli alkışlar). Binaenaleyh müttetikân kabul edilmiştir. Mesele bitmiştir.

Efendim, on dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum. (Saat dörtte celseye nihayet verilmiştir).

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 4,45 sonra

REİS — Reisisani Dr. Adnan Beyefendi

KÂTIPLER : Haydar Bey (Kütahya), Mahmud Said Bey (Muş)

REİS — Celseyi açıyorum, efendim.

Türkiye - Rusya Muahedenamesi hakkındaki Kanun, tâyini esami ile reye vaz'edilmişti (207) zat reye iştirak etmiş, (201) kabul, (5) ret ve (1) müstenkif vardır. Binaenaleyh (5) ret ve (1) müstenkife karşı (201) rey ile Türkiye - Rusya Muahedenamesi hakkındaki kanun kabul edilmiştir, efendim. (Sürekli alkışlar)

2. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Mebuslardan bâzılarına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Efendim, Divanı Riyasetin bir kararını arz edeceğim.

Heyeti Umumiyeye

Âtide isimleri muharrer zevata, hizalarında

gösterildiği miktarda mezuniyet itası Divanı Riyasetçe tensibedilmiş olmakla keyfiyet Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur, efendim.

Büyük Millet Meclisi

İkinci Reisvekili

Faik

Mustafa B. (Gümüşane), üç mah.

Hacı Bekir Ef. (Konya), 3 mah.

REİS — Efendim, Mustafa Bey (Gümüşane) nin üç mah mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

Hacı Bekir Efendi (Konya) nm üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

Efendim, malûmuâliniz demin arz etmiştim. Memurin Muhakematı Encümeninde dokuz ki-

şiden bir kişi eksiktir. Bir kişinin daha intihabı lâzımgeliyor, üçüncü intihapta en çok rey alan üç kişi üzerinde ekseriyeti izafiye ile intihab olunacaktır.

YASİN B. (Gazianteb) — Reis Bey müsaade buyurunuz, benim taktirim okunsun, yahut şifahen izah edeyim.

REİS — Efendim, Yasin Bey arkadaşımızın bir teklifleri vardır. Şifahen arz edeeceklerdir.

YASİN B. (Gazianteb) — Efendim; Efgan ve Rus hükümetleriyle muahede akdeden arkadaşlarımızdan Yusuf Kemal ve Rıza Nur beylerle Ali Fuad Paşa Hazretlerine böyle gaymi-ze tevafuk eder bir ahitnameyi tanzime ve netice itibariyle tasdika muvaffak olduklarından dolayı Meclisi Âli namına teşekkür ve beyanı takdirat olunmasını teklif ederim. (Gürültüler) (Kendileri de bu Meclisten sesleri)

REİS — Efendim; şimdi bu dokuz kişilik encümen intihabatında Ethem Fehmi Bey (Menteşe) (85) rey almış, Behçet Bey (Kângırı) (8) rey almış; binaenaleyh bu iki zat arasında ekseriyeti izafiye ile intihap yapılacaktır.

MUSTAFA NECATİ B. (Saruhan) — Daha evvelki intihapta fazla rey alanlar var..

REİS — Ama efendim; bu son intihap nazarı dikkate alınacaktır. (Esami okunarak âra istihsal edildi.)

REİS — Efendim; tasnif için kur'a çekiyoruz.

Resul Bey (Bitlis), Sıdkı Bey (Malatya), Naci Bey (Elâziz), tasnifi âraya memur edildiler.

7. — MUHTELİF EVRAK

1. — *Istanbul Esirgeme Derneği Reisiğinden, orduya bir bayrak hediye edildiğine dair tezkere*

REİS — Efendim; İstanbul'da Esirgeme Derneği namıyla bir cemiyet var, bu yetimleri topluyor, orada elişleri öğretiyor. Ve onlara sanat talim ediyor, o dernekten bir tezkere ile Heyeti Aliyenize bir bayrak hediye edildiği yazılıyor. Bayrak gelmiştir.

Ankara Büyük Millet Meclisi Huzuru Âlisine
İstanbul'un ıssız ve sakin bir köşesinde kendi yetimleri ve bedbahtları arasında çalışan derneğimiz küçük varlığının büyük kudretli ordu-
muza hediyesini göndermek şerefiyle en saadet-

li günlerini duyar ve bu halâskâr orduya Cenabı Haktan muvaffakiyetler, zaferler diler ve selâmlar.

14/Haziran/1337

Reisei Ulâ
Hamîyet Hulûsi

(Teşekkür olunur sesleri) (Cevap yazılısın sesleri) (Tarafı Riyasetten bayrak Heyeti Umumiyyeye irae edildi.)

REİS — Efendim, bir tarafında âyeti kerime yazılı, diğer tarafında (Esirgeme Derneğinin Büyük Millet Meclisine nişanei şükranıdır) yazılıdır. Münasip görürseniz Divanı Riyasetten lâzımgelen cevap yazılısın. (Hayhay sadaları)

3. — *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetiyle Sovyet Rusya Hükümeti arasında münakit Üsera Mukavelenamesinin tasdikı hakkında kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatası.*

REİS — Efendim, üçüncü mukavelenin müzakeresine başlıyoruz.

6/7/1337

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Türkiye ile Rusya beyninde münakit 16 Mart 1337 tarihli Muahedenameye zeylen akit ve imza olunan Üsera Mukavelenamesi sureti musaddakası olbaptaki lâyiha kanuniye sureti musaddakasına raptent takdim kılınmıştır. İfayı muktazasiyle neticesinin işarına müsaade buyurulmasını rica ederim, efendim.

İera Vekilleri Heyeti Reisi
ve

Müdafaai Milliye Vekili
Fevzi

REİS — Türkiye - Rusya Üsera Mukavelenamesi okunacaktır, efendim.

Mukavelename

16 Mart 1337 (1921) tarihinde Türkiye ve Rusya arasında imza olunan Muahedenamenin üserayı harbiyenin vatanlarına iadesine mütedair 13 ncü maddesinin mevkii icraya vaz'ı zımında kendi hükümetleri tarafından usulü dairesinde mezun kılınan âtide vâzülümza zevat mevaddı âtiyeyi kararlaştırmışlardır.

MADDE 1. — Tarafeyni âkideyn kendi memleketinde bulunan tarafı diğerin harb ve si-

vil üserasını mümkün mertebe en az zaman zarfında iadeyi taahhüt ederler.

Şurası mukarrerdir ki, 16 Mart 1337 (1921) tarihli Türkiye - Rusya Muahedenamesinin akdi gününden itibaren üç ay zarfında Avrupayı Rusi'de ve Kafkasya'da bulunan üsera altı ay zarfında Asyayı Rusideki esirler iade olunacaktır.

MADDE 2. — Şurası mukarrerdir ki, üseranın vatanlarına iadesi keyfiyeti mütekabilen ihtiyaridir ve iade için bir halde cebir ve tazyik kabili tecviz değildir.

Üsera kayıt büroları, memleketlerine asla avdet etmek istemiyen sivil ve harb üserasının memleketi asliyelerini, isim ve lâkaplarını, buldukları mevkilerini, ifa ettikleri vezaifi, icra ettikleri sanatı mutazammın tarifâtı mufassalayayı ve işbu mukavelenamenin 9 ncu maddesinde işaret olunan tarafı diğer heyeti murahhasasına verilmek üzere tophyacaktırlar.

MADDE 3. — Üsera aynı zamanda onlarla birlikte esir olan veya esir oldukları beyan olunan ailelerinin de iadesini talep hakkına malik oldukları gibi esnayı esarete hâsıl olan ailelerin çocuk ve kadının da iadelerini talep hakları vardır. Mamafih bu son hâlde müşterek ikametgâh mecburi addolunmuştur. Ailelerin iadesi hususunda umumiyetle Rusya ve Lehistan arasında 24 Şubat 1921 de münakit İadei Üsera Muahedenamesinin 24, 25 nci maddeleri ahkâmı nazarı dikkate alınacaktır.

(Mezkûr Rusya - Lehistan Muahedenamesinin 24 ncu maddesi : Mezkûr mukavele mucibince memleketlerine iade edilecek eşhasın ailesini (Aile efradından karısı «kocasiyle birlikte yaşıyorsa» çocuklarını, validesini, çalışmıyan babasını, yeğenlerini vesayeti altındaki çocuklarını, talim ve terbiyesini deruhde ettiği çocuklarını, kendisine bakan aile ile bir küll teşkil eden hizmetçisini) kendisiyle götürmeye hak ve salâhiyeti vardır.

(Mezkûr Rusya - Lehistan Muahedenamesinin 25 nci maddesi : Muhacir ve firarilerin memleketlerine avdetleri esnasında bunlardan en evvel memleketlerine gitmesi icabedenler : İş işlemeye muktedir olmıyanlar; başkasının muavenetine muhtacolanlar, hasta ve mâlûller, ihtiyarlar, yalnız kalmış kadın ve çocuklar Hükümetin muavenetiyle geçinenler aileleri diğer mem-

leketlerde bulunan aile efradı. Şeraiti mezkûreye riayet edilmek suretiyle iade muamelesine, işe ve iskân hususunda vaziyeti fena olan mahallerden iptidar olunacaktır.)

MADDE 4. — Üseranın emvalinin ihracı meselesi de 24 Şubat 1921 de Rusya ve Lehistan arasında iadei üseraya mütedair münakit muahedenin 7, 8, 9 ncu maddeleri ahkâmına tevfiakan tanzim olunacaktır.

İşbu Mukavelenin 3 ncu maddesi mucibince iade olunacak üsera aileleri de emvalin ihracı hakkında üseranın haiz olduğu aynı haktan istifade edeceklerdir.

(Rusya - Lehistan İadei Üsera Muahedenamesinin birinci maddesi : İşbu İtilâfnamenin birinci maddesinde mevzuubahsolmuş olan eşhas memleketlerine avdetleri halinde âtideki kavaide riayet etmek şartıyla kendi emvalini beraberce götürmek hakkını haizdirler.

(1) — Elde götürülecek eşyadan maada aile reisleriyle münferit kimseler sekizer pot, aile âzasından her biri beşer pot ve on yaşından aşağı çocuklar da ikişer pot (*) bagaj nakledebilirler.

(2) — Bagaj olarak ihracolonacak mevaddı saire meyanında eşyayı âtiyenin de hurucuna müsaade olunur.

1. — Giyilmiş elbise ve çamaşır, elbise ve kundura iki çiftten, kışlık kürk bir adeden ve çamaşır da her şahıs için altı kattan fazla olmıyacaktır.

2. — Yol için lâzım addolunan miktarı tecavüz etmemek üzere yastık, yatak çarşafı, battaniye, havlu, çaydanlık ilâh gibi levazım.

3. — İşçi, esnaf, zürra, tabip, ressam, âlim ilâh gibi bir sanatı mahsusa ahabına her defasında ayrıca beyanname itası şartıyla ve tâyin olunan miktardan fazla olmak üzere icrayı sanat için muktazi eşyanın da ihracına müsaade olunur.

3. Mevaddı âtiyenin ihracına müsaade olunmaz :

1. Dairci aidesince görülmüş olduğuna dair işareti mahsusayı haiz bulunmıyan âsar matbuha, evrak ve vesaik, fotoğraf ve her türlü evrak;

(*) Bir Pot - 110,5 kilyedir.

2. Silâh, teçhizatı askeriye eşyası ve sahra dürbünleri;

3. Manifatura (Chjouermnoe) ve deri mamulâtı galantri eşyası ve istimali zatiye mahsus olmayıp ticarete tahsis olunan eşyayı saire;

4. Her şahıs için sekiz funt ekmeğe veya on beş funt (*) üç funtu süt ve mamulâtı ve dört funtu da sair mevaddı gıdaye olmak üzere yirmi funt erzaktan fazlası. Bunlar meyannında ancak bir funt kadar şeker ve çeyrek funt kadar da çay bulunabilecektir.

5. Hayvanat ve tuyuru ehliye;

Vazihan ihtikâr olduğu anlaşılacak vaziyetlerin gayrisından şimendifer tarikmi takibetmiyen mültecilerin zati hayvanat ve tuyuru ehliyelerini nakletmelerine müsaade vardır.

6. Otomobil, motosiklet, velosipet, her türlü binek ve yük arabaları ile kızaklara şimendifer tarikmi takibetmiyen mültecilerin ahvali zatiyelerinden olan binek ve yük arabalarıyla kızaklarını ihracetmelerine müsaade vardır.

7. Gayrimamul halinde zikıymet maadin ve ahear, altın, gümüş, meskûkât.

MADDE 8. — Her biri on altı zalvatiftten fazla olan altın ve plâtin eşya her şahsa on altı zalvatiftten fazla isabet eden altın ve plâtin eşya şahıs başına bir funtu müteceviz gümüşten mamul eşya, altın ve gümüş saat ve kordon, gümüş sigara kutusu ve gümüş kadın portmontelerinden her şahıs için bir adedinin ihracına müsaade edilir. Ve bu takdirde bunun sikleti işbu fıkrada muayyen sıklere ithal edilmez.

MADDE 9. — (Elmas, pırlanta, zümrüt, ilâh) gibi mâmûlâtı haceriye sıklere bir kıratın fazla olanlar inci ve aynı muameleye tâbidir.

MADDE 10. — Her türlü makina ve aksami, fizik alâtı, cerrahi ve musiki edevatı (2 nın üçüncü fıkrasında mezkûr olanlar müstesna) dikiş makinalarından her aile için bir adedinin ihracına müsaade vardır.

MADDE 11. — Tütün mamulâtı (on sekiz yaşını müteceviz eşhastan her biri için beş yüzden fazla sigara veyahut yarım funttan fazla tütün)

MADDE 12. — Sabun (her şahsa bir aded tuvalet sabunundan ve her aileye bir funt âdi sabundan fazlası)

MADDE 13. — Her şahıs için Rusya ve Ukranya her hangi tertipten olursa olsun yirmi binden fazla Ruble ve Lehistan'da kırk binden fazla Mark. İşbu fıkrada muayyen miktardan fazla mebalig ihracı için ayrıca müsaade alınmak lâzımdır.

MADDE 14. — Müsaade mahsus olmak-sızın her türlü nukudu cenebiye.

MADDE 15. — Rusya ve Ukranya memaliki dâhilinde icrayı faaliyet eden anonim şirketleri tarafından ihracolunan esham da dâhil olmak üzere (Papiers a interéts dividentes obligation) bu gibi evrak ancak müsaade mahsus ile ihracolunabilir. Senetler, nakliyat kaimeleri ve (V. Varra) şahadetnameleri de bu suretle müsaade mahsusaya tâbidir.

Asılma mutabıktır

MADDE 16. — Sureti mahsusada ihracına müsaade edilmemiş olan sanat veya antikacılık noktai nazarından haizi ehemmiyet bulunan mevat.

(Rusya - Lehistan Muahedenamesinin sekizinci maddesi : Eşhas buldukları memleket nizamata ve Kavaninine tevfiKAN eşhas mezkûrenin malı addolunan ve işbu itilâfnamenin birinci maddesinde zikredilen emval marüzzikir Kavanin ve nizamata tevfiKAN bilâmani tasfiye ve terk olunabilir. İşbu birinci fıkrasında mevzu bahsedilmiş olan eşyanın tasfiyesi veya badehu irsali meselesinde birinci maddede mezkûr ve gittikleri memleketin tebaasından bulunan eşhas muahedei sulhiye ahkâmı ile iki tâbiyyetten birini ihtiyar edenlere verilecek hukuktan müstefit olacaktır.)

(Rusya - Lehistan Muahedenamesinin dokuzuncu maddesi: İşbu mukaveleye istinaden memleketlerine avdet edenlerin eşyası her türlü ihraç rüsumundan muafıtır.)

MADDE 5. — Üseranın ve eşyalarının mubadele noktalarına kadar tarafeyni âkıdeynin her biri arazisinde nakliyat masarifi o tarafa aid olacaktır.

(*) Bir funt - 160 dirhemdir.

Bundan maada tarafeyni âkıdeynden her biri kendi arazisinde üseranın hini iadelerinde ve ahvali sihhiyelerine ihtimam ile meşgul olacaktır.

Şurası mukarrerdir ki, tarafeyni âkıdeynin harb ve sivil üserayı iadeleri zamanına kadar iş âmili olarak istihdama hakkı olmakla beraber esasen ağır veya şu suretle üseranın iadesini tehdiddebilecek işlerde istihdam etmemeyi taahhüdederler.

MADDE 6. — İşbu Mukavelenamenin imzasını mütaakıp mevkuf veya her hangi bir cürüm ile mahkûm olan üsera derhal iade olunmak üzere tahliye olunacaktır. Katil veya sirkatle mahkûm olan müstesnadır.

Memurini mahsusa bir cinayetle müttehem olacaklarla katil ve sirkatle mahkûm olanların hüviyetlerini mutazammın mufassal tarifat ile müttehem oldukları cürmün cinsi ve mahkûmiyetlerini derecatiyle birlikte isimlerini havi bir listeyi alacaklardır.

MADDE 7. — İşbu Mukavelenamenin imzasından itibaren beş ay zarfında memurini mahsusa üseradan vefat edenlerin isimlerini mubeyyin her nevi tarifati, aile lakaplarını, maskatı reslerini, hastahklarını veya esbabı vefatı tarafeyni âkıdeynde mevcut bu gibi malûmatı havi listeler alacaklardır.

MADDE 8. — Üseranın mubadele noktası Rusya için Novorsiski, Batum, Töise, Gümrü, Türkiye için İnebolu, Trabzon ve Gümrü olmak üzere kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Şurası mukarrerdir ki, tarafeyni âkıdeynin her biri için üç âzadan mürekkebolmak ve işbu Mukavelenamenin müessir bir surette ierasını tesri, üseraya muavenet ve müzaheret ve işbu Mukavelenamenin mevaddının ierasına ve hilâhara aynı mesele hakkında akdolunacak itilâfata nezaret etmek vazifesiyle mükellef olmak üzere resmî bir heyeti mahsusa teşkil olunacaktır.

İşbu heyet âzalarına ikamet ettikleri memleket payitahtında ve bu memleket arazisi üzerinde iera edecekleri bilcümle seyahatlerinde muafiyeti diplomatikiye temin olunacaktır.

Her iki Taraf üseranın iadesiyle muvazzaf resmî heyeti mahsusa erkânına berveçhi âti hukuku tanımayı deruhde ederler.

1. Sefaret ve hükümetleriyle muhabere etmek.

2. Üseranın ikamet ettikleri mahalleri ziyaret, memurini mahalliye lüzum gördüğü takdirde işbu ziyaretlerinde memurini mahsusaya refakat hakkını haizdirler.

3. İhtiyaç halinde üseranın ilbas ve iâşesi suretiyle ve tagaddi suretiyle muavenet.

4. Memurini mahalliye ile biltilâf diğer taraf memleketinde üseranın tahliyesini tanzim, üserayı iade keyfiyetinden haberdar etmek için bilcümle vesaiti istimal, işbu tarihte üseranın lisanı ile ilân yapıştırmak ve matbuata resmî tebligat yapmak dahi dâhildir.

5. Resmî mühürler istimal etmek.

MADDE 10. — İşbu Mukavelename imzasından itibaren payitahtta en geç on gün ve vilâyatta bir ay zarfında ilân edilecektir.

MADDE 11. — İşbu Mukavelename tasdik muamelesine hacet kalmaksızın imzasını mütaakıp meriyüliera olacaktır. Moskova'da nüshateyn olarak 28 Mart 1337 (1921) tarihinde imza edilmiştir.

Seyfi	Yakobiviç
Saffet	Sapan
Midhat	Lastrebof

Lâyihai kanuniye sureti

MADDE 1. — Türkiye ile Rusya devletleri arasında 16 Mart 1337 (1921) tarihinde Moskova'da akdolunan Muhadenet Ahitnamesinin on üçüncü maddesine tevfiikan tarafeyn beyninde tanzim edilmiş olan 28 Mart 1337 tarihli İadei Üsera Mukavelenamesi Büyük Millet Meclisi tarafından kabul ve tasdik edilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanunun ierasına Heyeti Vekile memurdur.

Bâlâdaki kanuna merbut Türkiye - Rusya Muhadenet Ahitnamesinin on üçüncü maddesine tevfiikan tanzim edilmiş olan İadei Üsera Mukavelenamesinin berayı tasdik Büyük Millet Meclisine sevkı İera Vekilleri Heyetince kararگیر olmuştur.

19 Şevval 1339	5 Temmuz 1337
İera Vekilleri Heyeti Reisi	Şeriye Vekili
ve Müdafaai Millîye Vekili	Fehmi
Fevzi	

Adliye Vekili	Dahiliye Vekili namına
Refik Şevket	Refik Şevket
Hariciye Vekili	Maliye Vekili
Yusuf Kemal	Hasan Hüsnü
Maarif Vekili	Nafia Vekili
Hamdullah Subhi	Ömer Lûtfi
	Sihhat ve Muaveneti
	İçtimaiye Vekili
	Dr. Refik

İktisat Vekili
Mahmud Celâl

Erkânı Harbiyei Umumiye
Vekâleti Vekili
Fevzi

Riyaseti Celileye

Türkiye - Rusya Beyninde 16 Mart 1337 tarihinde Moskova'da akdolunan Muhadenet Ahitnamesinin on üçüncü maddesine tevfikân tarafeyn beyninde tanzim edilmiş olan 28 Mart 1337 tarihli İadei Üsera Mukavelenamesi ve merbutu lâyihai kanuniye encümenimizce bilmüzakere tasvibedilerek Heyeti Umumiyeye arz ve takdim olunur.

18 Temmuz 1337

Haraciye Encümeni Reisi		
namına	Mazbata Muharriri	
Abdullah Azmi	Veliyüddin	
Kâtip	Âza	Âza
Kozan	Çorum	
Dr. Fikret	Fuad	Derviş

REİS — Yusuf Kemal Bey, izahat verecek misiniz? (İzahata hacet yok sesleri) Efendim, heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Maddelere geçilmesini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Maddelere geçilmiştir, efendim.

Türkiye ile Rusya beyninde Münakit Üsera Mukavelenamesi hakkında Kanun

MADDE 1. — Türkiye ile Rusya Devletleri arasında 16 Mart 1337 (1921) tarihinde Moskova'da akdolunan Muhadenet Ahitnamesinin on üçüncü maddesine tevfikân tarafeyn beyninde tanzim edilmiş olan 28 Mart 1337 tarihli İadei Üsera Mukavelenamesi Büyük Millet Meclisi tarafından kabul ve tasdik edilmiştir.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok

efendim, birinci maddeyi kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Madde kabul edilmiştir, efendim.

MADDE 2. — İşbu kanunun ierasına Heyeti Vekile memurdur.

REİS — İkinci maddeyi kabul buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsın. İkinci madde kabul edilmiştir.

Kanunun heyeti umumiyesini tâyini esami ile reyinize arz ediyorum. (Hacet yok sesleri) Rica ederim, Nizamnamei Dahilî sarihtir. Reyinize tâyini esami ile arz edeceğim, efendim.

Deminki intihabın neticesini arz edeceğim, efendim.

Memurin Muhakemat Encümeni intihabatına (200) zat iştirak etmiştir. Bu (200) reyden (104) rey Behçet Bey (Kângır), (80) rey Ethem Fehmi Bey (Menteşe) kazanmıştır. Binaenaleyh, Behçet Bey (Kângır) intihabedilmiştir. efendim. (Allah muvaffak etsin sesleri)

Efendim; Divanı Riyasetten bir arkadaşımıza daha izin teklif ediliyor.

Heyeti Umumiyeye

Bitlis Mebusu Vehbi Beyin mâzereti katiyesine mebni üç ay müddetle mezun addi hususu Divanı Riyasetçe tensibedilmiş olmakla keyfiyet Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur, efendim.

Büyük Millet Meclisi
İkinci Reinvekili
Faik

REİS — Efendim; Bitlis Mebusu Vehbi Beyin üç ay müddetle mezuniyetini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın, kabul edilmiştir.

Efendim; Türkiye ile Rusya beyninde münakit Üsera Mukavelenamesi hakkındaki kanunun tâyini esami ile reye vaz'ında, (178) zat reye iştirak etmiş (1) ret ve (1) müstenkife karşı (176) rey ile mukavele kabul edilmiştir.

Efendim; Cumartesi günü on Temmuz îdi millisidir. Onun için o gün içtima edemeyeceğiz. Pazartesi günü saat 2 de içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

(5,30, de Celseye nihayet verildi.)

8. — SUALLER VE CEVAPLAR

1. — *Ankara Mebusu Hacı Mustafa Efendi-nin, teslise tâbi kura ahalisinin Âşar borçlarına dair sual tahriri ve Maliye Vekili Hasan Beyin tahriri cevabı*

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Teslise tâbi olan kuranın ekserisi Hükümete olan Âşar borçlarını veremediler, zira üşürleri borçlarına kifayet eylemedi. Ve zimmetlerinde üçer, beşer yüz lira daha fazla bakaya kaldı. Bunun sebebi de havanın tesiri ile hububatın sü-lüsü ve sinini sabıkaya nispetle bu sene zahire fiyatının pek dü-n olması ve bâzi yerlerde tehir sebebiyle nüfusun tenakusudur. Bu misillü kar-yelerden Teslis Kanuniyle tevzi ve tahmil olu-nan para tamamen tahsil olunacaksa mağduriyet ve perişanlıklarını mucibolacak, belki de verme-yeye muktedir olmayacaklardır. Binaenaleyh Mali-ye Vekâleti bunlar hakkında ne muamele yap-a-cak yahut yapıyor? Tenzilât mümkün mü? Ve ne miktar tenzil edecek ve ne gibi tetkikatla mağ-duriyetlerine çaresaz olacak ve bu dü-yun ehli kuraya tevzi olunacaksa, bir talimat yapılmış mı, yahut bütün fukara ve asker aileleri heyeti ihti-yariyenin keyfine mi bırakılmış? Bunları izah et-mek üzere Maliye Vekili Beyden sual olunması-mı Heyeti Umumiyyeden talep ve istirham eyle-rim.

17 Mart 1337
Ankara Mebusu
Hacı Mustafa

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Teslis Âşarından mutazzarın olan ahali kura hakkında bâzi izahat talebini havı Ankara Mebu-su Hacı Mustafa Ef. tarafından Riyaseti Celileleri-ne takdim olunup Vekâleti âciziye mevdu 17 Mart 1337 tarihli tahrir mütalâa olundu. 17 Ağustos 1336 tarihli Teslis Kanununda tenzili bedele dair bir kayıt ve sarahat olmadığı gibi bu baptaki müddeiyatları Âşar Nizamnamesinin 40 nci ve 55 nci maddelerinde muharrer esbaptan mâdudol-madığı ve mahsülât da ortadan kalkmış bulun-duğu eihetle menabii tahkikat mevendolmadığın-dan bu bapta vâkı olan müracaata mecalisi ida-re kararıyla cevabı ret verilmekte olduğu anla-sılmasına ve ahali kuranın tenzili bedel hakkın-

daki muhik taleplerinin is'af edilmemesi gayri-caiz görülmesine binaen ahali tarafından vâkı olacak müracaat üzerine memurini mahsusa tara-fından iera kılınacak tahkikat ve tetkikat evra-kına müsteniden mecalisi idarece tenzilât ierası hakkında bir lâyihai kanuniye tanzim ve 14 Ni-san 1337 tarihinde takdim olunmuş ise de, henüz tasdik buyurulmamış olduğu arz olunur, efen-dim.

19 Temmuz 1337
Maliye Vekili
Hasan

2. — *İzmit Mebusu Sırrı Beyin, Yunan aske-ri tarafından tahribedilmiş olan İzmit livasının imarı için ne düşünüldüğüne dair suali ve Hari-ciye Vekili Yusuf Kemal Beyin tahriri cevabı*

Riyaseti Celileye

Yunan askerinin canavareca hareketleriyle göl haline getirdikleri İzmit livasının iadei mamuri-yeti ve dağlardan avdet eden mazlum halkın tazmini hasaratı hakkında Hükümetçe ne gibi te-dabire tevessül edilecektir? Şifahen Hariciye ve Dahiliye Vekâletlerinden sualini teklif ederim.

7 Temmuz 1337
İzmit Mebusu
Sırrı

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Yunan askerinin İzmit livası dâhilinde yap-mış olduğu hasarata mütaallik İzmit Mebusu Sır-rı Beyin tahriri suretinin leffen gönderildiğini mübeyyin 9 . VII . 1337 tarihli ve 481 - 975 numaralı tezkere Riyasetpenahileri cevabıdır :

Yunanilerin gerek livayı mezkûr dâhilinde ve gerek tahtı isgallerinde bulunan sair aksanı memalikte yapmış ve yapmakta oldukları tahri-bat ve mezalim bir eihetten devletlerin sem'i itti-lama isal edilmekle beraber diğer eihetten dâva-yi millînin neticei mesudeye hini iktiranında aha-limizin görmüş olduğu zarar ve ziyanın nazarı dikkate alınacağı ve tazmini hasarat hususunun temini esbabına tevessül olunacak tabii bulun-muştur.

19 Temmuz 1337
Hariciye Vekili
Yusuf Kemal

3. — *Konya Mebusu Arif Beyin, Maliye Vekâletinde ihdas edilmiş olan memuriyetlere dair sual tahriri ve Maliye Vekili Hasan Beyin tahrirî cevabı*

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

«Mevzuu; Maliye Vekâletinde bilâlüzum ihdas ve istihdam edilen muhtelif unvanla on kalem müdür ve yüz kırk müstahdem ketebenin tasfiyesine dairdir.»

Geçen sene Maliye Vekâletinin teşekkül ve muamelâtı umumiyeye vaz'edildiği sırada dört mah kadar bir zaman içinde etraftan hesabat celbi ve vukuatı ruzumerre ferdaya bırakılmaksızın umumi müstahdem on üç efendiden ibaret olduğu halde tedviri umur edildiği kemali şükranla görülmüştü. Hale nazaran, mütefessih Dersaadet Hükümetinin harbden tevvelki idarei mutlakasından bulunan yirmi sekiz vilâyet, sekiz yüz kazanın havi olduğu altmış sekiz sancak da dâhil olduğu halde Maliye Nezareti aklamında on aded müdür bulundurulmuyordu. Halbuki Ankara Büyük Millet Meclisi Hükümetinin yed'i idaresinde bulunan dokuz vilâyetten başla değerli âşar ve vergi tediyatında bulunan hemen beş vilâyete munhasır gibidir. Maliye Vekâleti Celilesi Dersaadet'teki usulü idareyi aynen kopye edip beherine maası aslî olarak dört bin kuruşla on müdür bir müsteşar tâyin ve istihdam etmekte ve her odada yeşil masa arkasında ikişer üçer müdürlükler ifayı vazife ediyorlarmış gibi ikame edilmiştir. Vilâyet Defterdarlığındaki müstahdem ketebeden başka bu on müdür, Maliye Vekâleti Celilesi muamelâtı umumiyesinin tanzim ve tedvirine memur zevatı muhtereme maiyetinde de biner kuruş ve daha fazla maaşla yüz kırk nefer de kâtip mevcut bulunduğu teessüfle görülmektedir.

Fukaramın bağı yağı, gözü yaşı istihsal ettiği paradan cibayet olunan vergiden lüzumundan fazla müdür ve kâtip istihdamıyla şu zamanımızda israfat yapılmasına ve Dersaadet Hükümetinin âtik usulünün dört beş vilâyete munhasır kalan bir işinden dolayı tatbik imkânı ne gibi bir zaruret saikasıyla sahayı icra ve tatbika konulduğuna bir türlü akıl erdiremedim. Evvelki gün Maliye Vekâletine vardım. Hatırıma Karamanoğulları İmarethanesi kapısındaki koça levhanın celi yazısı tahtında müstetir; (Ba-

ben maftuhun limendahale taamen halelen limen ekele) mealine bir ibarenin menkuş olduğuna hüküm vermeye mecbur kaldım. Milletın böyle israfata para vermeye tahammül edemeyeceği ve etse bile pek az bir zamana munhasır kalacağı ve netice itibariyle bir iflâsı mualinin zuhuru her viedan indinde emri âşikârdır. Bu sene Müvazenei Maliye Kanununun Meclisi Âliye gelmesi tahmin ve tesbiti Haziran nihayetine vabestedir. Olsa olsa tahminî bir kanun Meclisi Âlinize Ağustos nihayetine kadar ancak tevdi edilebilir. Bunun encümenlerde tetkik ve tahkikatı nihayet Kânunuevvele kadar imtidadedeceğine şüphe yoktur. Tabiatı maslahat bunu iktiza eder. O zaman Meclisi Âli yine bir emrivaki karşısında kalacağından Maliye Vekâletinde müstahdem on müdürün tasfiyesiyle üç müdürle iktifa ve tedviri umur edilmesi ve yüz kırk kâtipin de ona göre tadilî ve bilâlüzumu hakiki icat ve terfih edilen ve bu suretle açılacak zevatın vilâyetler dâhilinde tedricî açılacak memuriyetlere tâyin tervicine gidilmesi millet harbde bulunduğu halde bu kadar vâsi bir saha ile taburu malî teşkiline neden mecbur olduğunun Maliye Vekili Muhterem Beyden tefsirini sual ederim.

23 Nisan 1337
Konya Mebusu
Karamanlı Arif

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Vekâleti âcizide fazla memur istihdam olduğu hakkında Konya Mebusu Arif Bey tarafından verilen sual tahriri suretinin irsal buyrulduğuna dair vâridi desti ibcal olan 27 Mart 1337 tarih ve 213/395 numaralı tezkerai Seniyei Riyasetpenahileri cevabıdır:

Malûmuâliyi kâragâhileri olduğu üzere varidatı umumiyeyi devleti tahakkuk ve tahsil ve sarfiyatı usulü mevzua ve Kavanin ve Adliye Dairesinde icra ve bunlara ait hesabatı umumiyeyi cemi ve tahkik ile Muvazenei Umumiye ve Devlet hesabı katisini tanzim ile mükellef olmak itibariyle vekâleti âcizi umurunun intizamı tamamı dairesinde tedvirin ki, derecesi ehemmiyet mustağniî arz ve izah olup kadro dahi bu noktaya göre âzami tasarrufat daima nazarı dikkatte bulundurulmak suretiyle tesbit edilmiş ve müstahdem de erbabı ihtisas aranılmak şartiy-

le intihap ve tâyin edilerek hakiki ihtiyaçtan fazla memur istihdamına meydan bırakılmamıştır. Muvazenei Maliye Encümenine feskalâde tasarrufa riayet olunmak suretiyle müşikâfane tetkikat neticesinde tertip ve Temmuz iptidasından itibaren mevkii tatbika vaz'olunan asgari kadro mucibince vekâleti âcizi merkezinde hiçbir memur kadro haricinde kalmadıktan başka

bilâkis yeni hayli memuriyetlerin kabulüne muvafakat edilmiş olması dahi mâruzatı sabıkayı müeyyit bulunmuş olduğu arz olunur. Olbapda emrû ferman hazreti menlehülemrindir.

19 Temmuz 1337

Maliye Vekili

Hasan Hüsnü

Muafiyeti Askeriye Vergisi hakkındaki Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Refet Ef. (Maras), Halil İbrahimi Ef. (İzmit), Şükrü B. (Canik), Mehmed Sırrı B. (Siverek), Emin Ef. (Aydın), Ömer Mümtaz B. (Ankara), Hamdi B. (Genç), Osman Kadri B. (Muş), Ahmed Hilmi B. (Kayseri), Vehbi B. (Niğde), Naci B. (Elâziz), Süleyman Sudi B. (Bayezid), Hamdi Namık B. (İzmit), Rasim B. (Elâziz), Hacı Hayali Ef. (Urfa), Şeyh Hacı Fevzi Ef. (Erzincan), Tunalı Hilmi B. (Bolu), Sıdkı B. (Malatya), Reşid Ağa (Malatya), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), Tevfik Ef. (Kângır), Hüseyin B. (Elâziz), Ragıp B. (Gazianteb), Mehmed Vasfi B. (Karahisarı Şarki), Hasan Basrı B. (Karesi), Dr. Ali Haydar B. (Genç), Mustafa Ağa (Dersim), Abdullah Ef. (İzmit), Hacı Atıf Ef. (Ankara), Necib B. (Ertuğrul), İsmail B. (Erzurum), Ali Süruri Ef. (Karahisarı Şarki), Hasib B. (Maras), Mustafa B. (Dersim), Vehbi B. (Bitlis), Şevket B. (Sinob), Naim Ef. (İçel), Hacim Muhiddin B. (Karesi), Refik B. (Konya), Dr. Fikret B. (Kozan), Arslan B. (Maras), Abdullah Ef. (Bolu), Mustafa Necati B. (Saruhan), Fevzi B. (Batum), Bahri B. (Yozgad), Emir Pş. (Sivas), Tahsin B. (Aydın), Dr. Fuad B. (Bolu), Mehmed B. (Eskişehir), Pozan B. (Urfa), Emin B. (Canik), İbrahim B. (Mardin), Bekir Sıdkı Ef. (Siverek), Halil İbrahim B. (Antalya), Mehmed Akif B. (Burdur), Neemeddin B. (Siird), Ahmed Ef. (Yozgad), Ahmed Mazhar B. (İstanbul), Rasim B. (Cebelibereket), Halil B. (Ertuğrul), Kılınç Ali B. (Gazianteb), Abdullah Azmi Ef. (Eskişehir), Necati B. (Bursa), Mehmed Nadir B. (İsparta), Yusuf İzzet Pş. (Bolu), Nebizade Hamdi B. (Trabzon), Hamdi Ef. (Diyarbe-

kir), Edhem Fehmi B. (Menteşe), Hasan B. (Trabzon), Mahmud B. (Ergani), Osman B. (Kayseri), Haşim B. (Çorum), Abdülhak Tevfik B. (Dersim), Hakkı Pş. (Niğde), Hakkı B. (Ergani), Kadri B. (Diyarbakır), Salih Ef. (Siird), Veli B. (Burdur), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Operatör Emin B. (Bursa), Ragıp B. (Kütahya), İbrahim B. (Karesi), Hüseyin Avni B. (Kozan), Hakkı B. (Van), Abdulfafur Ef. (Karesi), Edib Ef. (Batum), Fuad B. (Çorum), Asım B. (Muş), Resul B. (Bitlis), Reşad B. (Saruhan), İsmail Remzi B. (İsparta), Nafiz B. (Canik), Derviş B. (Mardin), Celâl B. (Genç), Mahmud Celâl B. (Saruhan), Sadık B. (Kırşehir), Hacı Süleyman Ef. (İzmir), (Kadri B. (Siird), Besim B. (Kastamonu), Ziya B. (Sivas), Hüsnü B. (Bitlis), Refik B. (Saruhan), Ali Vâsıf B. (Gene), Şevket B. (Bayezid), Rıza B. (Yozgad), Seyfi Ef. (Kütahya), Muhiddin B. (Elâziz), Mustafa Taki Ef. (Sivas), Mehmed Vehbi B. (Karesi), Sadullah Ef. (Bitlis), Zamir B. (Adana), Mustafa Fehmi Ef. (Bursa), Esad Ef. (Aydın), Hacı Şükrü B. (Diyarbakır), Nebil Ef. (Karahisarı Sahib), Dursun B. (Çorum) Mitad B. (Mardin), Mehmed Şükrü B. (Gümüşane), Hafız Hamdi Ef. (Biga), Mustafa B. (Antalya), Hulusi Ef. (Kastamonu), Ziya B. (Kângır), İzzet B. (Tokad), Dr. Abidin B. (Lâzistan), Nusret Ef. (Erzurum), Necip B. (Mardin), Hamdi B. (Canik), Ali Saib B. (Urfa), Mustafa B. (Karahisarı Şarki), Şerif B. (Sinob), Mahmud Esad B. (İzmir), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Memduh B. (Karahisarı Şarki), Mazhar Müfid B. (Hakkâri), Yusuf B. (Denizli), Hasan Tahsin B. (Antalya), Ha-

cı Veli Ef. (Eskişehir), Hacı Feyzi B. (Elâziz), Mehmed Salih Ef. (Erzurum), Süleyman B. (Canik), Haydar B. (Kütahya), İsmail Şükrü Ef. (Karahisarı Sahib), Yusuf Ziya B. (Mersin), Rifat B. (Tokad), Ali Şükrü B. (Trabzon), Hacı Mustafa Ef. (Ankara), Hahmud Said B. (Muş), Esad Ef. (Mardin), Nuri B. (Bolu), Hacı Mehmed B. (Bayezid), Mustafa Hulusi Ef. (Karahisarı Sahib), Mustafa Durak B. (Erzurum), Lûtfi B. (Malatya), Selâhaddin B. (Mersin), Âlim Ef. (Kayseri), Hacı Tahir

Ef. (İsparta), Dr. Asım B. (Amasya), Tevfik B. (Van), Hayri B. (Dersim), Faik B. (Edirne), Neşed B. (Kângırı), Ahmed Nuri Ef. (Batum), Tevfik B. (Erzincan), Sabit B. (Kayseri), Hafız Şahin Ef. (Gazianteb), Cevdet B. (Kütahya), Asım B. (Erzurum), Abdülğani B. (Muş), Besim Atalay B. (Kütahya), Mustafa Kemal B. (Ertuğrul), Neşet B. (İstanbul), Hüseyin B. (Erzincan), Şemseddin Ef. (Ankara), Yasin B. (Gazianteb).

(Reddedenler)

Arif B. (Konya), Behçet B. (Kângırı), Hamdi B. (Tokad), Arif B. (İstanbul), Rifat B. (Kayseri), Haydar Lûtfi B. (İçel), Hakkı Hami B. (Sinob), Abdülkadir Kemali B. (Kasta-

monu), Hacı Nuri Ef. (Siird), Mustafa B. (Gümüşane), Ali Ulvi B. (Burdur), Mustafa B. (Diyarbakır).

(Müstenkifler)

Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), (İsmi puslada olmıyan diğer bir müstenkif daha)

Türkiye - Afgan muahedenamesi hakkındaki Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Durak B. (Erzurum), Salâhaddin B. (Mersin), Ali Ulvi B. (Burdur), Fikri B. (Mersin), Ârif B. (Bitlis), Emin B. (Canik), Necib B. (Mardin), Etem Fehmi B. (Menteşe), Hacı Ârif B. (İstanbul), Ali Şükrü B. (Trabzon), Sırrı B. (Siverek), Süleyman B. (Canik), Tahsin B. (Aydın), Mehmed Âkif B. (Diyarbakır), Hacı Şükrü B. (Diyarbakır), Şevket B. (Sinob), Mustafa Ağa (Dersim), Nebizade Hamdi B. (Trabzon), Neşet B. (İstanbul), Yusuf İzzet Pş. (Bolu), Hakkı Hami B. (Sinob), Abdullah Ef. (Sinob), Hasan B. (Trabzon), Rasim B. (Cebelibereket), Salih Ef. (Erzurum), Ali Süruri Ef. (Karahisarı Şarki), Hulûsi B. (Karahisarı Sahib), Ömer Mümtaz B. (Ankara), Şeref B. (Sinob), Tevfik B. (Erzincan), Asım B. (Amasya), İbrahim Süreyya B. (Saruhan), Tahir Ef. (Kângırı), Eyüb Sabri B. (Eskişehir), Nafiz B. (Canik), Dr. Suad B. (Kastamonu), Enver B.

(İzmir), Atif B. (Bayezid), Rıza Ef. (Yozgad), Hüseyin B. (Erzincan), Veli B. (Burdur), Ahmed Nuri Ef. (Batum), Ferid B. (İstanbul), Abdullah Ef. (Bolu), Mehmed Şükrü B. (Karahisar), Hüsrev Sâmî B. (Eskişehir), Ragıb B. (Kütahya), Rıza Vamık B. (Sinob), Şükrü B. (Bolu), Mehmed B. Gümüşane, Hamdi B. (Ertuğrul), Dr. Fikret B. (Kozan), Kadri B. (Diyarbakır), Musa Kâzım B. (Konya), Mahmud Celâl B. (Saruhan), Hüseyin B. (Elâziz), Şeyh Hacı Fevzi Ef. (Erzincan), Faik B. (Edirne), Şükrü B. (Canik), Emir Paşa (Sivas), Hacı Süleyman Ef. (İzmir), Yusuf Ziya B. (Mersin), Edib Ef. (Batum), Ali Haydar B. (Genç), Arif B. (Konya), Abdülğani B. (Muş), Ömer Lûtfi B. (Amasya), Yusuf B. (Denizli), Asım B. (Erzurum), Besim B. (Kastamonu), Hüsnü B. (Bitlis), Sıtkı B. (Malatya), Resul B. (Bitlis), Reşid Ağa (Malatya), Hacı Hayalî Ef. (Urfa), Hacı Fevzi B.

(Elâziz), Abdürrahman Lâmi Ef. (Gazianteb), Mustafa Necati B. (Saruhan), Abdullah Ef. (İzmit), Sabri B. (Bolu), Necib B. (Ertuğrul), Rüşdü B. (Maras), Abdullah Azmi Ef. (Eskişehir), İbrahim B. (Karesi), Atıf Ef. (Ankara), Emin Ef. (Aydın), Tevfik B. (Van), Halil İbrahim Ef. (İzmit), Hacı Veli Ef. (Eskişehir), Mustafa Hulûsi Ef. (Karahisarı Sahib), Mazhar Müfid B. (Hakkâri), Vehbi Ef. (Konya), Necati B. (Bursa), Hüseyin Avni B. (Kozan), İzzet B. (Tokad), Neşet B. (Kângırı), Fuad B. (Çorum), Behçet B. (Kângırı), Yunus Nadi B. (İzmir), Hakkı B. (Ergani), Hali B. (Ertuğrul), Abdülhalim Çelebi Ef. (Konya), Ömer Lûtfi B. (Saruhan), İsmail Remzi B. (İsparta), Vehbi B. (Bitlis), Halil Hulki Ef. (Siird), İbrahim B. (Mardin), Sırrı B. (Ergani), Salih Ef. (Siird), Mitat B. (Mardin), Celâl B. (Genç), Ali Rıza Ef. (Amasya), Nuri B. (Bolu), Esad B. (Mardin), Ömer Lûtfi B. (Karahisarı Sahib), Hamdi Ef. (Diyarbakir), Derviş B. (Mardin), Haydar Lûtfi B. (İçel), Ziya B. (Sivas), Hamdi B. (Tokad), Şakir B. (Ankara), Mehmed Vasfi B. (Karahisarı Şarki), Mehmed Nadir B. (İsparta), Seyh Servet Ef. (Bursa), Ahmed Muhtar B. (İstanbul), İsmail Şükrü Ef. (Karahisarı Sahib), Ahmed Hilmi B. (Kayseri), Hacim Muhiddin B. (Karesi), Ramiz B. (Dersim), Hacı Nuri B. (Siird), Kadri B. (Siird), Mustafa B. (Gümüştane), Operatör Emin B. (Bursa), Sıdkı B. (Siverek), Mustafa B. (Dersim), Nebil Ef. (Karahisarı Sahib), Ragıp B. (Gazianteb), Hüseyin Avni B. (Erzurum), Hasan Hayri B. (Dersim), Arslan B. (Maras), Abdülhak Tevfik B. (Dersim), Re-

fik Şevket B. (Saruhan), Ziya B. (Kângırı), Mustafa B. (Karahisarı Şarki), Refet B. (Tokad), Hafız Şahin Ef. (Gazianteb), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Muhiddin Baha B. (Bursa), Sadık B. (Kırşehir), Besim Atalay B. (Kütahya), Hasan Hüsnü Ef. (İsparta), Osman Nuri B. (Kayseri), Halil İbrahim B. (Antalya), Tunah Hilmi B. (Bolu), İsmail B. (Erzurum), Rasim B. (Elâziz), Ahmed Ef. (Yozgad), Memduh B. (Karahisarı Şarki), Mahmud B. (Ergani), Dr. Adnan B. (İstanbul), Ali Saib B. (Ürfa), Yasin B. (Gazianteb), Şevket B. (Bayezid), Neemeddin B. (Siird), Hacı Bekir Ef. (Konya), Esad Ef. (Aydın), Pozan B. (Ürfa), Bahri B. (Yozgad), Dr. Fuad B. (Bolu), Abdülkadir Kemali B. (Kastamonu), Âlim Ef. (Kayseri), Feyyaz Âli B. (Yozgad), Mustafa B. (Antalya), Hâsib B. (Maras), Mehmed Âkif B. (Burdur), Sırrı B. (İzmit), Naci B. (Elâziz), Seyfi Ef. (Kütahya), Basri B. (Karesi), Ali Vâsıf B. (Genç), Mustafa Taki B. (Sivas), Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), Hamdi B. (Genç), Nusret Ef. (Erzurum), Fevzi Ef. (Batum), Zamir B. (Adana), Hafız Hamdi Ef. (Biga), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), Muhiddin B. (Elâziz), Hamdi B. (Cannik), Hulûsi Ef. (Kastamonu), Rifat B. (Kayseri), Refet Ef. (Maras), Naim Ef. (İçel), Hakkı B. (Van), Süleyman Sudi B. (Bayezid), Mahmud B. (Muş), Hamdi Namık B. (İzmit), Dr. Rıza Nur B. (Sinob), Hasan Tahsin B. (Antalya), Said B. (Kângırı), Sadullah B. (Bitlis), Ahmed Mazhar B. (İstanbul), Hakkı Paşa (Niğde),

Türkiye - Rusya Muahedenamesi hakkındaki Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Nebil Ef. (Karahisarı Sahib), Hasan Basri B. (Karesi), Kadri B. (Diyarbakir), Abdülğani B. (Muş), Mustafa Fehmi Ef. (Bursa), Mustafa Âkif B. (Diyarbakir), Fuad B. (Çorum), Sabit B. (Kayseri), Halil B. (Ertuğrul), Emin B. (Aydın), Refik B. (Saruhan), Ramiz B. (Dersim), Şerif B. (Sinob), Atıf B. (Bayezid), Mitat B. (Mardin), Ali Süruri B. (Karahisarı Şarki), Naci B. (Elâziz), Tunali Hilmi B. (Bolu), Refik B. (Konya), Şeref B. (Edirne), Edhem Fehmi B. (Menteşe), Halil İbrahim Ef. (Eskişehir), Hacı Arif B. (İstanbul), Hafız Hamdi B. (Biga), Abdullah Ef. (Sinob), Said B. (Kângırı), Necati B. (Bursa), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Sadık B. (Kırşehir), Hakkı B. (Van), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), Asım B. (Erzurum), Hüseyin B. (Elâziz), Dr. Adnan B. (İstanbul), Ahmed Mazhar B. (İstanbul), Sami B. (İçel), Lûtfi B. (Malatya), Emin B. (Canik), Dr. Fikret B. (Kozan), Feyyaz Âli B. (Yozgad), Sırrı B. (İzmit), Rifat B. (Tokad), Hacim Muhiddin B. (Karesi), Vehbi B. (Niğde), Pozan B. (Urfa), Mehmed B. (Biga), Dr. Fuad B. (Bolu), Abdülkadir Kemali B. (Kastamonu), Şükrü B. (Bolu), Hakkı Hami B. (Sinob), Sırrı B. (Ergani), Hamdi Namık B. (İzmit), Hasan B. (Trabzon), Mehmed Sırrı (Siverek), Yunus Nadi B. (İzmir), Dr. Abidin B. (Lâzistan), Hacı Mehmed B. (Bayezid), Mehmed Salih Ef. (Erzurum), Yasin B. Gazianteb), İbrahim Süreyya B. (Saruhan), Abdülğafur Ef. (Karesi), Ragıp B. (Gazianteb), Hacı Tahir Ef. (İsparta), Yusuf B. (Denizli), Veli B. (Burdur), Ulvi B. (Burdur), Hacı Mehmed Ef. (Eskişehir), Dr. Refik B. (Bayezid), Operatör Emin B. (Bursa), Hulûsi B. (Karahisarı Sahib), Mesud B. (Karahisarı Şarki), Abdullah Ef. (İzmit), Hüsrev Sami B. (Eskişehir), Emir Pş. (Sivas), İbrahim B. (Mardin), Ali Vefa B. (Antalya), Hakkı B. (Ergani), Hacı Nuri Ef. (Siird), Bekir Sıdkı B. (Siverek), Şevket B. (Bayezid), Vehbi B. (Bitlis), Hıfzı Şahin Ef. (Gazianteb), Ziya B. (Sivas), Mustafa B. (Dersim), Necib B. (Mardin), Mahmud B. (Ergani), Halil İbrahim Ef. (İzmit), Salih Ef. (Siird), Reşid Ağa (Malatya),

İsmail Remzi Bey (İsparta), Esad B. (Mardin), Nusret Ef. (Erzurum), Hasan Hayri B. (Dersim), Mustafa Hulûsi Ef. (Karahisarı Sahib), Ahmed Hilmi B. (Kayseri), Bahri B. (Yozgad), Şeyh Hacı Fevzi Ef. (Erzincan), Ömer Lûtfi B. (Saruhan), Besim Atalay B. (Kütahya), Rıza Ef. (Yozgad), Rasim B. (Cebeli Bereket), Muhiddin B. (Elâziğ), Mahmud Celâl B. (Saruhan), Ahmed Ef. (Yozgad), Hüsrev B. (Trabzon), Muhtar Fikri B. (Mersin), Mustafa Necati B. (Saruhan), Hamdi B. (Tokad), Seyfi Ef. (Kütahya), Yusuf Ziya B. (Mersin), Eyüb Sabri B. (Eskişehir), Tevfik B. (Van), Arslan B. (Maraş), Hasib B. (Maraş), Resul Ef. (Bitlis), Hulûsi Ef. (Kastamonu), Hüseyin Avni B. (Kozan), Halil İbrahim B. (Antalya), Hamdi B. (Canik), Rıza Vamık B. (Sinob), Abdurrahman Lâmi Ef. (Gazianteb), Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), Hacı Âtîf Ef. (Ankara), Faik B. (Edirne), Ahmed Muhtar B. (İstanbul), Ali Şükrü B. (Trabzon), Mehmed Neşet B. (İstanbul), Neşet B. (Kângırı), Tahir B. (Kângırı), Yusuf İzzet Pş. (Bolu), Ali Rıza Ef. (Amasya), Şevked B. (Sinob), Ömer Lûtfi B. (Karahisarı Sahib), Reşad B. (Saruhan), Şakir B. (Ankara), İbrahim B. (Karesi), Necmeddin B. (Siird), Tahsin B. (Aydın), Naim Ef. (İçel), Mustafa B. (Karahisarı Şarki), Abdullah Azmi Ef. (Eskişehir), Enver B. (İzmir), Hamdi B. (Ertuğrul), Zâmir B. (Adana), Ali Vâsif B. (Genç), Hakkı B. (Van), Rifat B. (Kayseri), Ziya B. (Kângırı), Dr. Mazhar B. (Aydın), Ârif B. (Konya), Mazhar Müfid B. (Hakkâri), Hüseyin Avni B. (Erzurum), Rüşdü B. (Maraş), Celâl B. (Genç), Muhiddin Baha B. (Bursa), Hüseyin B. (Erzincan), Mahmud Said B. (Muş), Mehmed Vasfi B. (Karahisarı Şarki), Dr. Asım B. (Amasya), Şükrü B. (Canik), Hacı Hayali Ef. (Urfa), Nuri B. (Bolu), Esad Ef. (Aydın), Dr. Eşref B. (Adana), Hüsnü B. (Bitlis), Besim B. (Kastamonu), Haydar B. (Kütahya), Ragıp B. (Kütahya), Ali Saib B. (Urfa), Dr. Rıza Nur B. (Sinob), Dr. Mustafa B. (Kozan), Sadullah B. (Bitlis), Hamdi Ef. (Diyarbakir), Âtîf B. (Kayseri), Hüseyin Hüsnü Ef. (İstanbul), Ali Haydar B. (Genç), İzzet B. (Tokad),

Abdülhak Tevfik B. (Dersim), Tevfik B. (Erzincan), Osman Zeki B. (Kayseri), Sıdkı B. (Malatya), Mustafa B. (Gümüşane), Mustafa Taki Ef. (Sivas), Süleyman Sudi B. (Bayezid), Rasim B. (Elâziz), Derviş B. (Mardin), Ömer Lûtfi B. (Amasya), Mehmed Nadir B. (İsparta),

Şeyh Servet Ef. (Bursa), Hacı Feyzi B. (Elâziz), Memduh B. (Karahisarı Şarki), Ahmed Nuri Ef. (Batum), Musa Kâzım Ef. (Konya), Ömer Mümtaz B. (Ankara), Arif B. (Bitlis), Hakkı Pş. (Niğde), Mehmed Akif B. (Burdur).

(Reddedenler)

Cemil Bey (Kütahya), Edib Bey (Batum)

(Müstenkipler)

Necib Bey (Ertuğrul).

Türkiye ile Rusya beyninde münakit Üsera Mukavelenamesi hakkındaki Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Mehmed Vasfi B. (Karahisarı Şarki), Yusuf Ziya B. (Mersin), Sadık B. (Kırşehir), Ahmed Hilmi B. (Kayseri), İsmail Reuzi B. (İsparta), Besim Atalay B. (Kütahya), Naci B. (Elâziz), Ahmed Ef. (Yozgad), Ömer Lûtfi B. (Saruhan), Abdulgani B. (Muş), Midhat B. (Mardin), Hacı Nuri B. (Siird), Abdullah Ef. (İzmit), Yasin B. (Gazianteb), Hüseyin Hüsnü Ef. (İstanbul), Hacı Mehmed B. (Bayezid), Ali Şükrü B. (Trabzon), Nâfiz B. (Canik), Salih Ef. (Siird), Vehbi B. (Karesi), Arif B. (Konya), Yusuf B. (Denizli), Emin Ef. (Aydın), Hacı Hayali Ef. (Urfa), Necati B. (Bursa), Hakkı B. (Van), Pozan B. (Urfa), Hüsnü B. (Bitlis), Salâhaddin B. (Mersin), İbrahim B. (Mardin), Ali Haydar B. (Ganç), Emin B. (Canik), İbrahim B. (Karesi), Hacı Muhiddin B. (Karesi), Sıdkı B. (Malatya), Nüsret Ef. (Erzurum), Ali Ulvi B. (Burdur), Mahmud Said B. (Muş), Haşım B. (Çorum), Ali Sururi Ef. (Karahisarı Şarki), Âtîf B. (Bayezid), Mustafa B. (Kozan), Rüşdü B. (Maras), Süleyman B. (Canik), Dr. Fikret B. (Kozan), Mustafa Necati B. (Saruhan), Fuad B. (Çorum), Behçet B. (Kângiri), Hamdi B. (Ertuğrul), Halil B. (Ertuğrul), Rifat B. (Tokad), Ahmed Mazhar B. (İstanbul), Eyüb Sabri B. (Eskişehir), Ragıp B. (Kütahya), Edib B. (Batum), Nebil Ef. (Karahisarı Sahib), Rıza Vafık B. (Sinob), Şe-

rif B. (Sinob), Muhiddin Baha B. (Bursa), İz-zet B. (Tokad), Mustafa Ağa (Dersim), Neşet B. (Kângiri), Hüsrev Sâmi B. (Eskişehir), Hamdi Ef. (Diyarbakır), Ömer Lûtfi B. (Amasya), Ömer Mümtaz B. (Ankara), Ahmed Muhtar B. (İstanbul), Hasan Tahsin B. (Antalya), Şevket B. (Bayezid), Mustafa B. (Karahisarı Şarki), Hulûsi Ef. (Kastamonu), Şeref B. (Edirne), Naim Ef. (İçel), Besim B. (Kastamonu), Ziya B. (Kângiri), Mustafa B. (Antalya), Hüseyin Avni B. (Erzurum), Hakkı Pş. (Niğde), Yusuf İzzet Paşa (Bolu), Sabit B. (Kayseri), Resul B. (Bitlis), Hakkı Hami B. (Sinob), Necib B. (Mardin), Muhtar Fikret B. (Mersin), Süleyman Sudi B. (Bayezid), Operatör Emin B. (Bursa), Hamdi B. (Canik), Refik Şevket B. (Saruhan), Şükrü B. (Bolu), Reşid Ağa (Malatya), Memduh B. (Karahisarı Şarki), Hulûsi Ef. (Karahisarı Sahib), Sabri B. (Kastamonu), Hafız Şahin Ef. (Gazianteb), Bahri B. (Yozgad), Doktor Asım B. (Amasya), Sami B. (İçel), Seyfi Ef. (Kütahya), İbrahim Hakkı B. (Ergani), Hacı Arif B. (İstanbul), Hâfız Hamdi B. (Biga), Tunah Hilmi B. (Bolu), Rifat B. (Kayseri), Faik B. (Edirne), Refik B. (Konya), Rasim B. (Cebelibereket), Mehmed Ef. (Eskişehir), Refet Ef. (Maras), Ziya B. (Sivas), Tefik B. (Van), Âlim Ef. (Kayseri), Rasim B. (Si-

vas), Mustafa B. (Tokad), Halil İbrahim Ef. (Antalya), Hacı Şükrü B. (Diyarbakir), Hacı Tahir Ef. (İsparta), Şeyh Hacı Fevzi Ef. (Erzincan), Şükrü B. (Canik), Hasib B. (Maras), Mehmed Âkif B. (Burdur), Omer Lûtfi B. (Karahisarı Sahib), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), İsmail B. (Erzurum), Tahsin B. (Aydın), Abdülgafur Ef. (Karesi), Rasim B. (Elâziz), Esad B. (Mardin), Âtîf Ef. (Ankara), Hacı Süleyman Ef. (İzmir), Hüseyin Avni B. (Kozan), Nuri B. (Bolu), Doktor Eşref B. (Adana), Ramiz B. (Dersim), Mahmud Esad B. (İzmir), Hamdi B. (Tokad), Mustafa Durak B. (Erzurum), Osman Zeki B. (Kayseri), Mahmud B. (Ergani), Hamdi B. (Gene), Ali Vâsîf B. (Gene), Mehmed B. (Biga), Dr. Mazhar B. (Aydın), Hasan Hayri B. (Dersim), Tahir B. (Kângırı), Kadri B. (Di-

yarbakir), Mustafa B. (Dersim), Şemseddin Ef. (Ankara), Necmeddin B. (Siird), Mehmed Şükrü B. (Karahisarı Sahib), Haydar B. (İçel), Hamdi Namık B. (İzmit), Esad Ef. (Aydın), Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), Ali Saib B. (Urfa), Enver B. (İzmir), Tevfik B. (Erzincan), Mustafa B. (Diyarbakir), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Asım B. (Erzurum), Halil İbrahim Ef. (İzmit), Mehmed Şükrü B. (Gümüştane), Lûtfi B. (Malatya), Ali Rıza Ef. (Amasya), Rıza B. (Yozgad), Mustafa Hulûsi B. (Karahisarı Sahib), İbrahim Süreyya B. (Saruhan), Arslan B. (Maras), Hüseyin B. (Erzincan), Said B. (Kângırı), Ali Vefa B. (Antalya), Abdullah Ef. (Sinob), Hasan Basri B. (Karesi), Şevket B. (Sinob), Vehbi B. (Bitlis), Doktor Rıza Nur B. (Sinob),

(Reddedenler)

Ahmed Nuri Ef. (Batum).

